

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniuersum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt V. Hortus Domini sigillatim lustratus; siue exquisita perfectionis præcipuarum Christi virtutum, specialis expressio, magnam partem ex Patrum Symbolis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

numerata esse ab Isaia. Si autem omnia numerarentur, sequentur esse numero, virtutes per se infusas voluntari.

Fuit ergo in Christo virtutum plenitudo, & vt loquitur Petrus Celleensis l. de passibus cap. 6. [Rex iste virtutum, omnium gratiarum curiam, in peccato, & in anima sua copiose auavit.] Pulchre item. Autor tract. de pass. apud Bernardum cap. 16. [Nullus flos, id est, nullus actus, per quemcumque florem significata, debet virtutem nostram. Que enim virtus decet, in Domino virtutem.] Virtutum ex virtutibus factum, dicere licet, virtutum Boëtii phras. lib. 2. de consol. cap. 4. & Tertulliani l. 5. in Marcio. cap. 9.

Beautitudines, in Christi voluntate.

276. Eadem ex causa ex qua constitutum est, fuisse in Christo dona habitualia Spiritus sancti, statuendum est fuisse quoque in Christo habitus correspondentes beatitudinibus, ut vocant. Nam beatitudines actuales, nihil aliud sunt quam actus virtutum infusarum habitorum, quatenus peculiari quadam ratione conductae ad illam beatitudinem consequendam, que consistunt praemissis assignatis a Christo predictis illustris actibus virtutum, ut tradit Gabriel. in 3. d. 34. confidit. Nec aliud voluerunt Gerol. tract. de beatitudinibus, & alii, qui beatitudines a donis Spiritus sancti, & a virtutibus distinxerunt. Tantum quippe voluerant, actus illos ad beatitudinem illis in Evangelio propositorum comparandam precellentes, non esse vires actus virtutum aut donorum, sed eximios ducantur. Distinctio autem specifica beatitudinum a virtutibus & donis, nec in Scripturis & Patribus fundamentaliter habet, nec solida ratione stabilita potest. Quia enim diversam rationem formalem motivam diligunt licet beatitudinibus actualibus, que non sit actus donorum aucte virtutum communis? Imo admodum verisimile est, actus quosecumque donorum & virtutum infusarum ad voluntatem pertinuentem, possit beatitudines, prout interaerant talium actuum pertinet, ad extimum illud bonum quod eis in Evangelio attribuitur; puta habere speciales ius ad regnum celorum, possidere terram, videre Deum, & alia. Matthei 5. & Luce 7. enumerata, vel alia similia que correspondunt possunt aliis donorum aut infusarum virtutum actibus, praeter illos quos Christus recensuit, quia non intererant, recensere omnes: Itaque cum alias beatitudinum non discrepant ab actibus virtutum aucte donorum, perspicue sequitur, beatitudines habituales non discrepare ab habitibus virtutum aucte donorum. Proindeque sicut in Christi voluntate, sicut dona aucte virtutes ad voluntatem pertinent, ita & beatitudines habituales aucte actuales, de quibus est illud Origenis homil. 38. in Lucam. [Omnis beatitudines quas locutus est in Evangelio Iesu, sicut firmat exemplo & quod docuit proprio testimonio probat. Beati, (inquit,) mites. Huic simile est de scripto: Dicite a me quoniam milis sum. Beati pacifici: Et quis alius ista pacificus, ut Dominus meus Iesus, qui est pax nostra, qui solo inimicium, & in sua eam carne deflexit? Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nemo sic persecutionem passus est proprius iustitiam, ut Dominus Iesus, qui pro peccatis nostris crucifixus est. Omnes igitur beatitudines in feme-] lo Dominus ostendit. Ad quam similitudinem etiam illud quod dixerat. Beati flentes, ipse fleuit, ut huius quoque beatitudinis faceret fundamenta.]

Summa capituli, & usus doctrine.

277. Brevisculus capituli hic esto. In Christo locum habentes omnes actus humanae voluntatis, ordinis naturae, gratiae, & gloriae; efficaces, & inefficaces statum Christi non dedentes; nominatimque inter naturas, actus voluntatis, & electio. Inter infusos vo-

lum & iuramentum, amotque a beatifico distinctus, reverentia timor Dei, ac ipses actualis quorundam obiectorum, & specialiter gloriae corporis; denique inter actus gloriae, delectatio beatifica perennis, nullo inquam dolorum cumulo intercisa. Et non potuit quidem in voluntibus ad duos extremos ordines spectantibus, fundati meritum: fundatum tamen est in voluntibus secundi ordinis; cum respectu nostri, cum etiam respectu minutorum quorundam ipsius Christi bonorum, ut exaltatio, & gloria corporis. Omnes denique virtutes, predictis Christum non dedecentibus actibus correspondentes, Christo inextiterunt, pertinientia ac sp. habituali non exclusae, ac caritate pro gratia & gloria ordine ciuidem cum nostra rationis, retenta; nec multiplicata essentialiter. Quia vero donorum Spiritus sancti actualium voluntati inserviant, nec non beatitudinum Evangelicarum principia, a virtutibus non discrepant; dona quoque illa primordia, & beatitudinis fontes, voluntati Christi inextirpabiles, ratum esto.

Vulnus doctrinae copiosum suppeditabit caput sequens.

C A P V T V .

Hortus Domini sigillatim instratus; sive exquisita perfectionis precipuarum Christi virtutum, specialis expressio, magnam partem ex Patrum Symbolis.

278. **M**ONSTRATUM haec tenus est, fuisse in Christi voluntate, virtutum omnium statu beatitudo, consentanearum perfectiones, que est illa corona gloriae qua coronandum Christum prophetauerat Salomon, in interprete B. Ambrosio serm. 1. in Psal. 1. 5. in prefatione. Hesychius vero lib. 2. in Levit. cap. 8. ait hoc esse rationale iudicium duodecim preiosissimis lapidibus exornatum. Concedit item Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 18 hac ipsa ex causa, animam Christi vocat paradisum deliciarum, in quo constat visans omnis generis plantæ frugiferæ. Et cap. 20. cur Spiritus sanctus in Christum (pecie columbae, non flammeæ, aliæ aliqua descendere, rationem inde peti, quod tota gratia & donorum ac virtutum eam affectant) plenitudo, non pars dumtaxat eius aliqua, Christo si collata: quod per animal multimembre sciens expressum, obsevatur.

Christi voluntas, hortus virtutum omnium.

Autor tract. de pass. Dom. apud Bernardum cap. 16. videntur ut omnium florarum hortum, voluntatem Christi proponentes. [Nam (inquit) propterea exinanivit secundum formam servi accipiens, & plantatus est in terra nostra, & corporis nostri deformatatem accepit, frondositus, & floruit, & fructus plurimos atrulit; ut per hoc quod nostra humanitati vniuersus est, sua divinitatis nos vniaret. Sed quia sine flore non peruenit ad fructum, floruit ille benignus, Iesus. Qui sunt flores eius, nisi virtutes?] Numerat paulò post specialiter, in his floribus, violam humilitatis, lilium castitatis, roseam patientiae & caritatis, & florim abstineniae, quem crocum dicunt. Estque haec virtutum Christi comparatio, cum amenissima, tum commodissima. Quamquam autem Christum sub ratione vniuersi floris sepe proponant Patres & Scriptura, idque ad hoc Christi decus considerandom, recte astimanti posset sufficiens videri, iuxta Origenis sententiam l. 5. contra Celsum, ubi Christum ipsam virtutem esse ait, non hanc illam, sed communiter virtutem: tamen sigillatim haec ornamenta spectare, vtilius erit. Ideoque proposui lustrationem horti, in quo scilicet non vniuersus, sed omnes spectantur flores virtutum. Nec est ea appellatio nota.

Sic enim [tota virtutum prata in Daniis animo confita] sc̄itē dixit Basilius Seleucus, recteque etiam Constantinus Manasses in hist. num 11. Marciānum Imperatorem, vocauit virtutem nemus, & arborem à gratiis confitam.] Deiparam Chrysippus Presbyter orat de ea, sic affatur. [Ave quā es hortus Patris, ave quā es pratum totius fragantia Sancti spiritus.] Et hanc maximē ob cantam, scriptura facia quae magnorum virorum virtutes exhibet, cum horto componitur, quam cōpāratiōne egregiā prosequitur S. Chrysostomus, initio homiliae in Eutropium. Ioannes vero Molchus librum suum de SS. virtutibus, ut est apud Photium Cod. 199. inscripsit [hortum nouum, & pratum.] Nimirum quia iuxta Hugonem Victorinum l. 1. eruditio[n]is Theolog. ex 2. miscell. tit 70. quā s. bona anima, hortus est volup[ti]s; accipitque de ea illud de Satana, quā si hortus volup[ti]s, terra coram eo, & post eum solitudo deferit; quod scilicet subiens animam omni florū genere vernantem hostis noster, exterminet uniuersam floriditatem illam: de qua videtur rursus idem Hugo l. 4. erudit Theol. ex 2. miscell. titulo 160. Concītique Richardus, Hugonis eruditio[n]e & religione germanus, tract. de gemino paucitate sub initium, vbi tractans p[ro]p[ter]a floridum [& quāles (inquit,) flores, verā virtutes.] Memorat mox signillatim, crocum caritatis, h[ab]itum caritatis, passionis rolam, & humilitatis viola; quā omnes virtutes, in anima pia, non secūs ac in horto amētissimo vernant. Sieque accipit illud Poëta,

Ipsa tibi blandes fundent cunabula flores.

Additque mox, [eadem] virtute per Christum vniuersam hominū societatem non aliter quam denfant rāmorū multitudinem, ex vna radice, odoriferis floribus pullulantēm, ex æquabilis roris temperatōe rigatam, efflorescere.] Omnibus igitur in Christi voluntate, floribus virtutum vernalibus, videbimus eadem laboraturi difficultate, quā Naz. orat. 1. inīcio, qui difficile pronuntiat, proposita magna virtutum varietate, vni cuius primas date, & ab ea suscipiā: quemadmodum erām in prato quodam plurimis & luanibus floribus refero, florem omnium pulcherrimum & fragrantissimum difficile est reperire, alio nimis olfactum & aspectum ad se distrahente, atque ad primum eum decerpēdūm alliciente. Quod tamen celestia ex genere suo præstent terrestribus, & inter virtutes, aliquis genere suo sunt celestes, hoc est Theologice, iis corripenditibus luminis floribus, quos S. Chrysostomus hom. 10. ad pop. & Basilius Seleucus oratione 1. ac Ambrosius 4. Hexaem. cap. 2. memorarunt, ostendunt à virtutum omnium voluntati inexistentium Regina, sive à caritate, quam solam inter Theologicas in Christo agnoscimus adæquatam, & omnibus suis munis fungentem: Tom ad morales delabemur, eo ordine feruato, quem in vulgato quaternario Cardinalium virtutum obtinet; ut nimis primo loco iustitia, secundo fortitudo, tertio temperantia collocetur, nulla hic facta sepositione pactum potentialium à subiectiuis, quae alio in loco (virtutes scilicet ipsa tractando,) non est prætermissa.

Praxes virtutum Christi, fertum florulentum ex Patrum areolis.

180. Quia verā vniuersum decus virtutum, & ipsa vi ita dicam perfectionis eatum perfectio, in vnu ac exercitatione consistit, quod monstrare alibi memini; vi-

sum est hoc loco, ad penitiorēm propositorum voluntatis Christi decorum introspectionem, quae SS. Patres de variis h[ab]itum virtutum per Christum præbus annotarunt, non prætermittere non quidem exācte lugulis infinito virtutibus, (quod immensum prop̄ fortes,) nec singularum omnia in Christo opera, anxi e vestigando; sed præcipuarum quatundam lugēntiores nonnullos actus, hic exhibendo, verbis ferè ipsorummet Patrum, ut tractatio sit & amētor & gravior. Erigere h[ab]et veluti leges lectissimorum cuiusvis virtutis exemplorum, ad quā quisque vitam suam & facta admētri studiosē debet. Nihil enim ad imitandū dignas aut vilius, exemplis virtutum Christi Domini, in qua virtutes abīque nāo, & inconveniātāe fulserunt: ut propterā Patres, contentantur ad Scripturas quas in hanc rem addens a Costa l. 5. de Christo reuel. cap. 5. hanc mortalibus virtutum rubricā, & p[ro]fessōne p[ro]fessant; & hoc velint esse quasi speculum, ad quod vitam suam quilibet nostrum attentissimē excolat, vel p[ro]sternat archetypam quam imitatione exprimat, ut egregiē philosophatus S. Basilius in Conflit. monast. c.

Caritas in Deum.

Caritas Christi, pro gemino caritatis vnu & in Deo, & in proximum propter Deum, splendidissime emicuit. In Deum quidemā vīta primo momento, exquisitissimā caritatem prodidit Christus, camque vīque adēc incensam, ut p[ro]p[ter]a ea non modū sanctorum quorumlibet virtutum tantoperē inter nos celebrati adores, sed etiam Chezibinorum & Scaphiorum penitentia. Aenea incendia, planē frigescant. Exhibet illum luculentā planē oratione Ioannes Aula tract. in illis, audiū p[ro]f[ici]a c. 78. 79. & 80. Latinē exprellus a Rossigno-lio l. 3. de discipli. Christ. perfec. c. 26. Caritas Christi in Deum perfectionem summam, ex obiecto & notitia supernaturali infusa, qua intellectu Christi obversabatur, & anōis ignorabilis qua in seipso conspicibat Christus, & stimare facilē licebit. Nam & Dei vultum, per scientiam, hanc infusam amori libeto de quo agimus præludentem, tamenē non liquido & intuitiū contuebatur; euidenter tamen quantum ad iudicium, agnoscet eximia omniō specie & pulchritudine vernare. Ut nos quoque, in extremerum non omnibus non acutatis, efformamus nihilominus indicia quod nexum scientifica, arque adēc euidentia. Tantæ diuinæ perfectionis & summa amabilitatis quodam quasi filiūciodum omnibus rebus pure creatis eximie præcēllens seipsum conspicendo, indeq[ue] mentis aciem in Deum, tot bonorum torque perfectionum quibus se abundate videbat fontem primānam, in temporando; exardecbat increbilem, certe inexplorabilem in modū, Dei amore, anima Christi.

Inde insensum illud desiderium reparandi diuinum honorem, quo aptato tunc primū sibi corpore, ex quo innotuit ei beneficium Patrum, iam tunc dixit, ecce veniād crucē scilicet, & mortem acerbissimam sed præ amore, suauem. Inde contemptio pro Deo contemptio, & proibitorum ac contumeliarum computatio inter dedecora. Planē enim Christus inter homines summos duxit, omne genus contumeliarum & sannarum pro Dei amore excipiendo. Vnde in p[ro]cinctu ad passionem, agnoscens mox consequuntā cum omni despectione passionem, dixit; *Nunc clarificatus effilii hominis.* Nimis uero auter sermonis quarti ē 15. in ecce Domini, apud Bernardum benē perpendit, clarificationem vocauit ibi Christus, omnia illa dedecora pro amore Patris in bonum nostrum subeunda. Optauit Christus, hanc suam erga Patrem caritatem incentissimam & flagrantissimam, omnibus innotece re. Ideoque profilius est, se alacrem & impigro in pericula præsentissima descendere, ut esset orbi notum quod

good Patrem diligenter. *Ut cognoscatur (inquit) mundus quia dico Parvum sic facio.* Agebat de aditione extremi iuri discriminis, & occulsi ad Iudam cum turmis aduentantem. Hinc patet, quoniam bene Christus vius sit amo- te, quem in illo dumtaxat finem esse homini colla- tum, ut ergo Deum exercet, tradit optimè Orig. l. 9. in ad Rom. ad illud capit. 12. *Caritas sine simulatione;* ostendens omnem alium amorem, esse simulatum.

Eadem ad proximum protensa.

281. Ramus alter caritatis, proximos spectat. Vi- sus est hanc Christi amorem, admodum, sed non supra verum, amplificasse Scriptor valde pius, & solo tempore antiquis posterior Lathonibus Blotius in *Consolat. pu- lliam.* §. de *innumeris Dei erga homines amore.* Et agit de Deo homine, sive de Christo, cum redemptoris cari- tatem aliasque perfectiones delineandas suscepisset. Statue enim conuenientem in unum Angelos omnes, & animas rationales, quocumque umquam sunt conditae, id est collato omnes studio suscepit, ut unam aliquam Christi perfectionibus, nominatum verò caritatem in homines, descrip- tam dent. Inquit enim, vult suscepere singulis animabus & Angelis, tantum attramenti quia est totius Oceani aqua: menbranatus autem vixit tenore amplissimum celi molem, vnicuique ad exaudium attributam, quanta, quanta est. Negat verò desiderandam fore decimam perfectionis pia- dicit locum accepta parte, quia prius, & attri- butum desiderat, & celi vestitias adeò esset oppleta li- tatis, ut ne apici quidem ultra appingendo, superfutu- ri est loca. Magnificè hac ille profectus, sed non sapit verum. Quid enim omnes purarum creaturatum conatus, ad descriptionem operis, quod perfecte ipse Deus? Sed ut possimus, maiorem corde nostro Christi in nos caritatem, attingamus.

Ex hoc capite præcellensissima fuit Christi caritas, qua verè se vi Nisiens hom. 13. scitè dixit, *præclarum auctorum nostrorum procul, exhibuit.* [Amauit nos dexter, (ait S. Bernardus serm. 20. in Cant.) sapientes. Dulce nempe dexterum, quod carnem induit, cau- tan quod culpam cauit, forte quod mortem sustinuit. Nam quos lane in carne visitauit, carnaliter tamen ne- ququam amauit, sed in prudencia spiritus, spiritus quippe ante faciem nostram Christus Dominus, emul- nus Dei simulatione, non hominis, & certè sa- nioli, quoniam primus Adam, Euam suam. Itaque quos in carne quiescuit, dilexit in spiritu, redemit in virtute, Plenus profus omni suavitatis dulcedine, videre ho- minum hominis conditorem. At dum naturam pru- denter scelge à culpa, etiam potenter mortem propulit à natura. In carnis assumptione condescendit mihi, in culpa vicatione, consoluit sibi; in mortis suscep- tione, consolauit Patri, amicus dulcis, consiliarius prudens, auctor fortis. Haec securus me credo, qui falutare me vult, non erit, possit. Quem quæsiuit, hunc & vocavit per gratiam tuam: numquid venientem cicerit for- ze? Sed nec vim, nec fraudem metu profectus vilam, quod me videlicet de manu eius possit eruere, qui & vincentem omnia vicit mortem, & seductorem viciuerat serpente, arte reiisque sanctiore delusus, ita prudenter, illa potenter. Carnis quidem assumit veritatem, sed peccati similitudinem; Dulcem pro- fuit in illa exhibens consolationem infirmo, & in hac prudenter abscondens laqueum deceptionis Diaboli. Pono ut Patri nos reconciliem, mortem fortiter subit, & subigit, fundens precium nostra redemptiois san- guinem suum. Ergo nisi amasset dulciter, non me in carcere requistisset illa maiestas. Sed innixus affectioni sapientiam, qua Tyrannum deciperet; iuxta & pa- ciantiam, qua placaret offensum Deum Patrem.] Sic Bernardus, noram inde nostri in Christum amoris, egregie erens.

282. Idem egregie præstat Cassiodorus l. de amic. c. quamo sic dulcer, &c. Sic enim de Christi in nos a- more, & præstanta proximo ad Christi imitationem charitate, philosophatur. [Quantum præminentius est humanitate diuinitas, tanto amor Christi quem habet ad nos, amore illo quem habemus ad illum, vel ad proximum, dulcior, sicut & arque profundior, vio- lentior, penetrabilior, interior, & compassibilior, fer- ventior, atque suauior. Omnes maternos affectus, omnes fratrum coniungimus consensu, illa quam habet ad nos ex inastimabili charitate transcendentis. Ipse pa- terne gradum lenitatis, exprimens in seipso, fidelem ad animam sic loquitur dicens: *A modo voca me, pete- meus es tu, dux virginitatis mea tu es.* Et illud; patrem vo- cabus me, & post me ingredi non cessabis. Ipse nos materna benignitate prie veniens, quemadmodum (inquit,) mater consolatur filios suos, ita ego consolabor vos. Et tunc; *Nunquid posse mater obliuisci infansum suum, ut non misereatur filio vteri sui?* Et si mater obliuta fuerit, ego ta- mer non obliuiscar tui. Ipse in se modum supernæ dile-ctionis assumens; anima fideli sic loquitur; *horum con- clutus soror meus.* Et item: *vulnerata cor meum soror mea florsa.* Amicus est, cum & ipsa de illo; *talio est* (inquit.) *dilectus meus.* Et ipse est amicus meus: Sponsus est, cum de illo dicitur: *andebit sponsus super te Deus tuus.* Hoc ergo sentiamus in nobis, quod in Christo Iesu, qui extendens manus in discipulos suos, vocat eos fratres, & quod amplius est, matrem & patrem, atque sororem; omni- nem scilicet qui humiliiter, qui sanctè, qui castè, qui socialiter, eius, aut proximi fecerit voluntatem.]

284. Sed nihil hac in charitate admirandum, & que ac cruciatum adiutor, & probrofus simul ac acerbissi- me mortis perpessio, pro inimicis. Chrysostomus egre- giè id prosequitur hom. 1. in 2. ad Cor & hom. 7. in 1. ad Timot. expendens illud, *dedit semetipsum redemp- torem.* Quod ita glossat. [Magna profectus atque immen- sa benignitas huismodi precium foris. Nam profec- tus excruciat illi merebatur, prorsusque perituit erant: sed pro ipsis solum tradidit filium, ut pædiciatio crucis excreceret. Sufficere profectus ista poterant ad omnes attrahendos ad fidem, atque ad Christi dile- ctionem illam ineffabilem ostendendam. Est enim ipsa magna profectus, atque incenarrabilis: Litauit semetip- sum pro inimicis, pro his qui se oderant, pro auer- sis à se, Id quod neque pro amicis, neque pro filiis, neque pro fratribus faceret quicquam, hoc fecit pro servis Dominis, atque pro huicmodi, Deus. Deus enim pro hominibus, pro mortalibus immortalis, pro temporali- bus sempiternus, pro inimicis denique, Dei filius. Nâ si illi antea cœdeationis merito ac virtute plauiscent, minus mirabilis charitas illa videri potuerit. Et certè ad illam ipsam, nulla humana dilectio posset accedere. Quod enim in hominibus eiusdem substantie non fit, ut pro le inuicem moriantur, cum profectus magno excessu charitatis luctum est.]

Salianus l. 4. de prouid. hanc Christi in nos chari- ratem ira suscipit, ut penè iniustitiae speciem continere dicat. Locus est omni Sesamo lapidior. [Plus nos amat Deus, quoniam filium pater. Evidens quippe res est, quod super affectum illorum nos diligere Deus, qui propter nos filios suo non percepit. Et quid plus addo? Et hoc filio iusto, & hoc filio vnigenito, & hoc filio Deo. Et quid dici amplius potest? Et hoc pro nobis, id est pro malis, pro impiissimis, pro inquis. Quis æstimare hunc erga nos Dei amorem queat, nisi quod iustitia Dei rata est, ut in eum iniustum aliquid cadere non possit? Nam quantum ad rationem humanam pertinet, iniusti- tam rem quilibet homo fecerat, si pro pessimis servis filium bonum occidisset. Vixque hoc magis iniusti- bilis pieras, & hoc mirabilis Dei virtus est, quod ita in- telligi ab homine magnitudo iniustitiae sua non potest, ut quantum ad imbecilitatem humanam pertinet,

penz

penè iniustitiae speciem, magnitudo iniustitiae habere videatur. Et ideo Apostolus ad indicandam nobis aliquatenus diuinæ misericordie imminutam sic ait: *vi quid enim Christus, cum adhuc in pī effemus, secundum tempus pro impīis mortuus est? tunc enim pro iusto quā moritur.* Ostendit profectō nobis vna hac sententia, pietatem Dei. Nam si vix vllus pro summa iustitia morte suscipiat, probavit Christus quantum præstiterit, pro nostra iniuritate moriendo. Sed hoc cur fecerit Dominus, statim in subditis docet: *dicens Commendat autem suam charitatem Deus in nobis.* Nam si cum adhuc peccatores effemus, Christus pro nobis mortuus est, multo magis igitur nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Hoc ipso ergo gratiam commendat, quia pro impīis mortuus est. Maioris enim pretiū est beneficium, quod præstat indignis. Idcirco itaque ait: *commendat suam charitatem Deus in nobis.* Quomodo commendar? Scilicet quia non merentibus præstet. Si enim Sancti, & benemeritis præstiteret, non videbatur quā non debuerat, præstissem; sed quā debuerat, reddidisse.]

285. S.Bernardus serm. in feriam 4. hebdom. pœnitenzæ, expendit verbum Apostoli, hanc Christi charitatem vocantis *niniam.* [Verè (inquit) niniam; quia & menutum excedit, modum superat, planè supereminenſis. *Maiorem (inquit) charitatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Tu maiorem habuisti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc iniunxeris effemus, pro mortem tuam & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quānam alia videbitur esse, vel fuisse, vel fore, huic similis charitati? Vix pro iusto quis moritur; tu pro impīi passus es: moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos, facete fratres, captiuos, coheredes, exiles, Reges. Nec sanè aliud aliquid pacientiam hanc & humilitatem æque illufat, quām quod tradit in mortem animam suam, & peccata multorum tulit, etiam pro transgressoribus rogans, ut non perirent.]

Cassiodorus l. de amicis, cap. de Sabathio charitatis, alloquens animam suam. [Ipse tam excellens, tam admirabilis, tam præpotens, tam insignis, post lapsum adēdamnablem oculo misericordiae te prospexit. Ipse ut te de luto fecidatis erigeret, de sue gloria Majestate descendit: & ut corruptionis ignominiam abdere, pro te dira, & ignominiosa lusitum. Et te multa paucis includam, ut te liberarer à morte, damnatissima se morti obtulit. Nec expressius, nec fideliūs, nec dulciūs, nec benigniūs exhibet poruit, quanto te diligenter charitatis affectu.] Et inferius. [Quocirca adhuc, & iterum ibi vñque ad nauseam replicabo, ut assiduè cogites quanta tulerat tantus pro te tantilla, & tam perdita: sanguinem & mortem suam posuit pretium suum, cum sit eius sanguis imprecabilis; & mors eius, estimationis non recipiat modum.] En verè amorem crucifixum pro peccatis mortalium, ut alio leniū fere fabula apud Antonium edyllo 6.

286. Friget, si fas est dicere, omnis alius in homines Christi amor, præ eo quem prodidit orans inter horrendos cruciatus, pro iniunxis. Optimè S.Bernardus serm. in feriam 4. hebdom. pœnitenzæ. [Vide nunc opera Domini, que posuit prodigia super terram. Flagellatus est, spinis coronatus, clavis confossum, affixus patibulo, opprobriis saturatus: Omnia tamen dolorum immemor, ignosce, ait, illi. Hinc multæ miseria corporis, hinc multæ misericordie cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttae decurrentis in terram. Misericordia Domini multæ, sed & miseria Domini multæ, Vincentine miseria misericordias, an misericordiae miseriae superabunt? Vincat misericordia tuæ antiquæ Domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum ini-

quitas; sed nunquid non maior pietas tua Domino? Multum per omnem modum *Nunquid reddatur probatio malum, (sic) quia foderunt fœnam anima mea?* Planè foderunt impatientia fœnam, occasione indigutum plurimas, & quām maximas ministrantes. Sed quid horum fœnam, ad hysum manuéruntis tuae? Retribuentes mala pro bonis, fœnam fonderunt, sed chaitas non irritauit, non præcipiatus, numquam excedit, non in fœnam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Absit ut misericordia mortuorum, exterminis suauitatem vnguenti, quod de tuo corpore florit: quia apud hunc tuum misericordia, & copia apud eum redemptio. Multæ mortuorum, miseria sum, multæ morituræ, blasphemizæ sunt, multæ morituræ, insultationes sunt; quas tibi reddit generatio prava & exasperans. Tu autem quid? in ipsa elevatione manuum tuarum, cum iam sacrificium matricinum, in holocaustu vespertinom translatis: in ipsa, inquit, virtute incensi, quod celos ascenderas, terram appetiebat, inferos respregebat, exaudiens pro reuerentia tua clamans; *Pater ignosce illo, quia nesciunt quid faciunt:* O quām multus es ad ignoscendum! O quām magna multitudine dulcedinis tuae Domine: O quām longe cogitationes tuae à cogitationibus nostris: O quām summa est etiam super impios misericordia tua: Miseris; ille clamat, ignosce, Iudei, Crucifige. Molliti tibi sermones super oleum, & illis sunt iacula ò charitas patiens, fed & compatiens. Charitas patiens est; sufficiens, charitas benigna est, cumulus est, Noli vinci à malo; Charitas abundans, sed vincere in bono malum; & operabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas Dei ad pœnitentiam Iudeos adduxit: quia benigna charitas, etiam quos tolerat amat, & amat tam anter. Patiens charitas dissimilat, expectat, sufficit delinquentem: sed benigna trahit, adducit, conuenient facit ab errore via sua: Denique cooperit multitudinem peccatorum.] Hoc esse consummatum charitas exemplum, ait Richard. Victor. serm. in die Pascha.

Est huius caritatis longè insignis effectus commiseratio & ut loquimur compassio, condolens alienæ miseriae. Hanc compassionem misericordie in Christo splendidissimè, probat egregie creditus Bernardus tract. de vite vera cap. 5. contentione facta compassionis illius quas in S.Paulo notata est. Paulus enim professus est, neminem suorum in firmatum esse, quin ipse quoque infirmaretur. [Si vñque ad tantam infirmitatem per affectum compassionis accessit, qui sentillam caritatis habuit, quid sentiendum præs de ipsa caritate, de cuius pieiudine omnes accepérunt?] Liberat in eandem sententiam idem Autor exemplum Gallinæ, quam constat præ omnibus animalibus tenerissima compassionis affectu tangi erga fatus suos. Ea ergo ex causa censet autor ille, Christum se cum gallina compoluisse, quia commiseratio de ventre matris cum ipso orta, tanta tamque perfecta fuit, ut non posset queri perfectio.

287. De ea præcellentissima, nec satis vñquam sufficienda caritate, qua pauperum omnium egestatem, & ærumnorum angustias, benignissimus Dominus suas fecit, & in seper condolentiam deriuavit, egregie omnino Salonianus lib. 4. ad Eccl. his præceptis cœceris, post expensum locum ex Matth. 25. quo Christus refertur dicitur, se esurisse, siccisse & nudus fuisse. [Vbi ergo illi sunt, qui dicunt, Dominum Iesum Christum officio nostrorum monerunt non egere? Ecce & elutire se, pariter & sibi, & algere commemorat. Respondeat quilibet horum, si non egat qui elutire se queritur; si non egat, qui se sibi testatur? Ego plus addo aliquid. Christum non solum egere cum ceteri, sed plus multo egere quām ceteros. In omni enim pauperum numero, non est vñius forum vna pauperas. Sunt enim quidam quibus esti vestimenta defluit, alimena non

non defunt, Muli sunt hospitiū egentes, vestibus non egentes; Muli domo carentes, sed non substantia. Sunt denique quibus esti defiat molea, non defunt omnia. Christus rancammodi, solus est, cui nihil est quod in humano genere non desit. Nullus seruorum suorum exultat, nullus frigore & nuditate torqueretur, cum quo ille non alegat: solus cum exultentibus erit, solus cum tristibus sit. Et idē quantum ad pietatem illius pertinet, plurquam cæteri eger. Omnis enim egestas, pro le cantum, & in se eger, Solus tantum modus Christus est, qui in omnium pauperum vniuersitate mecedit.

Infer inde, quanta sit inhumanitatis atrocitas Christi in pauperibus non subvenire: quod ex eodem argumento, egregie prosequitur S. Chrysostom. hom. 15. in ad Rom. in mer. & breuius hom. 7. in ad Tim. sub ieiunum pars moralis, verbis illis. [Cum tanta cœperimus summe illius caritatis indicia, tanta benevolentia potissimum torpescimus, atque negligimus, neque amamus Christum. Ipse pro nobis semetipsum offerte dignatus est, nos illum necessario indigentem cibo, milie, alpreamus; infirmumque ac nudum, nec vivit dignamur: Quanta hac ira, plecenda sunt? Quibus cruciatus, quibus incendis obnoxia sunt? Nempe enim si nihil aliud ille pro nobis egisset, vel hoc ipsum solum, quod humanas passionis sibi affluita voluit, ac dicere dignatus est, *esurio ac sitio*; omnes perfecti ad se vêhementer amandum prouocare solliciti. Sed ô infelix pecuniarum nimisque violatitudinatio: Imo verius, ô nequitas singularis eorum quiponere pecunias seruans.]

: 88. Affine est, quod S. Augustinus in tunculum Psalmi 101. de alia Christi paupertate accipit loca Scriptura, in quibus Christus pauper denominatur. Præmissa tunc paupertate Christi per susceptionem carnis nostræ, habebit. [Ipse iam in forma serui est, iam mortalem fragilitatem carnem portat, iam morituras aduenit, & tunc nondam intelligitur in hac egestate. *Cinerem* sicut *panem manducavi, & potum meum cum fletu misceba.* Atque ergo paupertatem paupertati, & transfigueret in corpus humilitatis nostræ. Si ipse caput nostrum, finalia membra eius, sine duo in carne, via Iam enim ut primus pauper esset, formam serui accipiens, dimisit patem. Qui autem de virginis natus est, dimittat & matrem, & adhuc ex viro sua, & sine duo in carne via, ita enim erunt duo, & in voce una, & in illa una voce, iam non mirabimur nostram *vocem*. *Cinerem* sicut *panem manducavi, & potum meum cum fletu miscebam*. Dignatus est enim nos habere membra. Sunt & peccantes in membris eius: non exclusi & separati sunt, ab Ecclesia eius. Nec omnino sibi adiungetur coniungit, nisi illa voce, *agite penitentiam, appropinquant enim regnum colorum*. Iam ergo audiamos quid oren caput & corpus, sponsus & sponsa, Christus & Ecclesia, utrumque unus. Sed Verbum & cito, non utrumque unus, Pater & Verbum, utrumque unus, Christus & Ecclesia utrumque unus. Unus quidem ut perfectus in forma plenitudinis sue, donec occurramus, omnes in *uniam fidei, in agnitionem filij* Domini in *virum perfectum, in mensuram etatis plenitudinis Christi*. Sed donec occurramus, agitur hic paupertas nostræ, agitur hic adhuc labor & gemitus. Gratus misericordie ipsius, Unde illi labor, unde illi gemitus, Verbo, per quod festa sunt omnia? Si dignatus est habere mortem nostram, non nobis dabit vitam suam? In magna spem erexit, cum magna spe geminus. Gemitus habet tristitiam, sed est gemitus qui habet & gaudium. Ego puto Salam steritem, latam genuisse, cum patet, & nos dicamus à timore tuo conceperimus, & perverimus spiritum salutis. Audiamus ergo Christum pauperem in nobis, & nobiscum, & propter nos.]

289. Quantum ex tanta Christi in nos charitate mutua inter nos dilectionis intentum existat, obseruat sacerdos S. Chrysostomus. Quidni vero illum amet Christianus, quem à Christo tantoperè dilectum admirauerat? Bernardus certè fuit. 1. de S. Michaeli, Angelorum hinc amorem in homines colligit, cum ministerium Christi pro nobis magnifice celebrasset. [Huius viisque (inquit) tanti ministeri gratia nihil mirum si dignanter nobis, immo & libenter Angeli sancti ministrarent. Ipsa enim amant nos, quia nos Christus amauit. Dicitur certè Vulgari quodam preuerbio; qui me amat, anat & canit meum: nos vero ô beati Angeli, catelli sumus Domini illius quem tanto affectu diligitis: catelli inquam, copientes iaurari de misericordia quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum, qui estis vos.]

Quod si proximorum amore in tantus Christi in nos amor excitate idoneus est, multo iustius, & ut vero dicam planè necessario, nostram in Christum charitatem exire & inflammat, necesse est. [Nam ipse Salvator (verba sunt Saluiani l. 4. de prouid.) ideo ut ait Apostolus, moriendo pro nobis commendare volui suam omnibus charitatem, ut nos ad reddendam pietatem tanta vicissitudine pieratis sua traheret: sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt, que ferro propriis admodum, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita etiam ille, id est summa & clarissima regnorum coelestium gemma, hoc scilicet voluit; ut dum se licet purissimum nobis descendens de celo propriis adiungeat, affectu quo nos quasi amoris sui manibus admoueret, ut agnoscentes utique dona sua ac beneficia, intelligeremus, quid nos pro Domino tam bono facere conuenire, cum ille pro malis seruis tanta fecisset: & completeretur hoc quod Apostolus dicit, ut mortificaremur charitate illius tota die; & neque tribulatio, neque angustia, neque persecutio, neque famæ, neque nuditas, neque gladius posset nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.]

290. Accipe in hanc rem, non minus parentem considerationem ex Richardo Victotino tract. de Baptismo Christi in expensione illotum verborum Apostoli Ephel. 5. *Christus duxit Ecclesiam, & tradidit semipsum pro ea*. Sic enim scribit. [Considerate ordinem & vim verborum. *Duxit & tradidit*. Magna dilectionis magnum indicium. Quid ei contulit illa traditio? Audite. Ut prius eam mundaret ab omni contagione peccati. Deinde eam sanctificaret donorum collatione, & tandem in futuro exhiberet eam sibi gloriosam, id est in animo & corpore rutilantem, & gemina stola decoratam, non habentem maculam in carne, nec rugam in mente. Et hoc totum, non ex operibus iustitiae quæ fecimus nos, sed secundum magnam misericordiam fecit, per lauacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde; id est per lauacrum baptismatis per quod regeneramur in filio adoptionis, qui prius erimus filii perditionis; & per Spiritum sanctum in hoc Sacramento nobis datum, deposita vetustate quocida renouamus in cognitione & amore Dei; Quem Spiritum effudit in nos abunde, id est ad omnium peccatorum remissionem, & copiam virtutum. Per remissionem peccatorum, eripimur de potestate tenebrarum; per copiam virtutum transferimur in regnum filii Dei; per remissionem peccatorum incipimus non esse quod fuimus; per copiam virtutum, incipimus esse quod non fuimus. Iatuemini una mecum, supereminente scientia charitatem Christi, ex qua non solum homo fieri, sed etiam homo factus pro nobis mori voluit. Prius se dedit nobis, deinde se dedit pro nobis. Nobis per incarnationem, pro nobis per passionem. Spiritum suum in corda nostra misit, patris visionem promisit; potest.

statem qua filii Dei efficaciter contulit, & ralem dignitatem tribuit, ut ipsum habeamus caput, & simus eius membra, & heredes vita eterna. Cum ergo sit omnipotens, quid amplius nobis dace potui? Non enim Angelicae naturae collata est haec dignitas, ve à Verbo Dei in unitatem personæ asu metetur. Tantæ igitur gratiæ Referamus gratias quas possumus, quia condignas non valemus.]

291. Claudio cum Chrysostomo hom. 2, in ad Phil. in fine. [Si cum seruos emimus pecunias, semper illos nobis vincte volumus, & iuris nostris esse quæ habuerint omnia; quanto magis is, qui nos ex iure condidit, & elle qui ante non suimus, fecit, qui postmodum proprio nos ac preciosissimo redemit sanguine; tantumque se deicet nostri gratia, quantum nemmo pro filiis carissimis faceret; qui de somma eeci arte, ac paternis finibus ad nostra insista descendit, qui sanguinem effudit suum, sui nos iuris esse vult; Si igitur mille haberemus animas, easque pro illo poneamus omnes, putasne dignum aliquid illius caritati retribuere possumus? Minime id quidem; Cur quæso; Quia cum ille nihil deberet nobis, hoc fecit ex gratia; nos autem ex hoc illi debito sumus. Atque illi Deus cum esset, seruos factus est: neque morti obnoxius in mortem venit carne lucepta. Nos vero, eti pro illo animas non ponemus, naturæ lege posituri eramus, ac etiam iuncti paulo post excelsi ex vita.] Et mox. [Renereamur immensam caritatem Christi, incalescat animus, excutit affectus. Audimus quod nos ille maximè omnium diligit, accendamus & nos ad amorem eius; honoremus illum pte omnibus, reddamus vel ex parte, amori eius vicem. Dominus noster nos ad eum diligit, & corpore frigescimus, nec expurgicimus? Ne quæso simus ad eum desides circa nostrorum salutem animarum, sed totius viribus illum diligamus, omniaque pro illius dilectione impenda us, animam, pecuniam, gloriam, & alia omnino omnia, gaudentes, gemitentes, prompti, alacres, non quasi illi, sed ut nobis ipsi præbemus, qui illius amore gescerimus. Ea quippe est animantum lex, ve se tum demum felices putent, cum aduerteret, pro his quos diligunt, sustinent. Ita igitur & nos erga Dominum nostrum afficiamur.]

Christi Injustia, & religio.

292. Iustitiam suam supereminenter prodidit Christus, summo illo affectu reparandi diuini iuris læsi, quo factus est nobis iustitia & redemptio: vt non immerecō vel eo solù ex capite iustus noster apud Prophetas nominatus legatur. Nam eo affectu diuini iuris, non in Deum modò, sed & in humanum genus iustitiam exercuit, intens nobiscum contractum celestis mercionis, etiam cuncto dispendio aliquo suo. Audi S. Augustini serm. 34. ex 40. nouis. Mortuus est Christus [quia sic expediebat, ut morte sua occideret mortem, Mortuus est Deus, ut compensatio fieret celestis ciuicardam mercionis, ne mortem videret homo.] Addit post multa, neminem date vitam ut accipiat mortem; hoc tamen fecit Christus quem propter ea dicebam, in hoc contractu dispendi aliquid passum videri, sed iustitia amore perficit, infractus in explendo, quod ad ipsum attinebat, contractu inito. Suspexi hanc quoque, nonam planè misericordis negotiatoris communandi & contrahendi rationem, S. Leo serm. 3. de pass. cap. 4. adductus supra cuncta de Verbo negotiante. Reducem vero e nos hinc nundinis celestem negotiacionem, quæ hic enim pati exhibentem, magnæ fibi esse fiducia, contestatur his verbis Petrus Damiani serm. de S. Nicolao. [Non parvum mihi fiducia rotetur præstat, quod ille summus Imperator, negotiator meus factus, & negotium meum sine orio egit quādū fuit in terris, & preciosarum mercium sac-

cinas portans ad Patrem, ipsi vultu Dei, & quidem, & quid redemit, & unde redemit, ostendit.]

Est insignis alia iustitie portio, qua Deo cultum debitam rependimus. Quamvis enim religio, cuius hoc est munus, potentialis atque adeo minus propria iustitia pars censeri solet; id tamen non idcirco accidit, quod iustitia debitum in ea ceterum, imperfictum & quasi luxatum, sed potius idcirco quod tantum torque eminentissimis titulis firmatum si tuis quo obstante colendi ac venerandi Deum, ut nullis nostris actibus expleri plenè aut adequari queat. Quanta autem & quam perfecta fuerit Christi religio & obseruancia in Patrem, perspicit ex precacione in qua eum pro sua reuetentia ait: in evanescas, id est pro aeternissima in cultu Patris diligenter, exauditus fuisse tradit apostolus Hebrei.

Misericordia, & condolentia.

293. Misericordia, seu pietas in egentes, quamvis cum caritate Theologica ratione motu possit recurrere, tamen potest aliam quoque honestatem iustitiae subiectam, habere propositam. Eius hos in Christo actus, propōnit Rupertus 1. i. de oper. Spiritus sancti cap. 21. [Pietatis illud esse, nemo est qui nesciat, quod intelligi vult, huiuscmodi parabolæ dicendo. Homo quidam desiderebat ab Ierusalem in Hierico, & incidit in larranæ. Item, larrana pater familiæ, quia fecerat canam magnam, & omnes qui vocari erant cuperunt simul excusare, dicit seruo suo ex cito in plateas & vicos circuari, & pauperes ac debiles, & claudos, introducere huc. Item, qui ex vobis qui habet cennū oves, & si perdidere vñā ex illis, nonne dimittis nonaginta nouę in deserto & vñā ad illā que perierat, donec innenat illā? Et cum innenerit illā, impone in humeros suos gaudens. Item: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentem ex illis patrī: Pater dabo portionē subiectam que me contingit. Item: Homo quidam erat ducus, qui habebat villicum, & hic dissipatus est illū quasi dissipasse bona ipsius, & reliqua. Hæc denique veneranda pietatis insignia sunt, quod videlicet Samaritanus misericordia motu super illā qui incidit in larranæ appropinquavit, & alligavit vulnera eius, infundens oīū & vinum, & imponens in humeros suos, duxit in stabulum, curā illius agens. Itemque alibi: quod misericordia manu & occurrēt ecclī super collū eius, & oculatus est eis, qui per penitentiam est reuersus, suomet Iudicium, iam non dignus vocari Dei filius, & occidit ei vitulum signatum dicens: manducemus & epulorem quia hic filius meus, mortuus erat & reuixit, perierat, & innenat est. Quod pastor bonus, oem que errauerat, requisitum & invenitum, in humeros suos gaudens imposuit; quod iuxta exemplum villici iniquitatis quem laudauit Dominus, quia prudenter fecisset, nobis agendum censuit: facite (inquietus) vobis amicos de mammora iniquitatis, vi cum defeceri, recipiat vos in eterna tabernacula.]

294. Est vero misericordie ramus condolentia, & ut passim loquuntur, compassio. Hæc quanta in Christo fuerit, exponit diligentius autor tract. de passione apud S. Bernadum cap. 5. verbis illis, [Videamus quomodo affici solent homines circa eos quos amant; vt per notum, ad ignotum veniamus. Quis nesciat, hominem circa amicum suum periclitare, sepe tanto affectu & dolore moneat, vt corporis sui detrimentum incurat? Si hoc præstat homo homini, quantum Deum hominem Iesum, putas homini præstissem? Si tu pro uno homine per compassionem periculum corporale incurris, quid putas Dominum Iesum pro omnibus hominibus tolerasse? Omnes enim sui erant, & omnes mortaliter iustitiæ erant. Certe nouimus Paulum Apostolum de se dixisse: quis in firmatus, & ego non infirmus; Et vere eo vñque infirmatus, vt sicut ipse de se fecerit, præfencia eius esset de picabilis; & sicut ait: manduca mihi Crucifixus est, & ego mundo. Mūdus quippe ei cito

ifixus erat, qui omnia que mundi erant, tanquam mortua reputabat. Ipse vero mundo etiam crucifixus erat, qui ipsum propter crebres compassionum simul & passionum infirmitates, corpore extenuatum & extenuatum abhorrebat, nihil ita eo inneniens quod pertinet ad ipsum. Si ergo Paulus cum infirmatis infirmabatur, quid benignus Iesus, cum esset conseruus & frater, cum conferuus & fratribus? Quid dominus & pater, pro creatura & filio? Ardebat Paulus, quasi die radio Solis accensus; quancum ipsum Sollem paras excusile? Si visque ad tantam infirmitatem per affectionem compassionis accessit, qui lemniscata charitatis habuit; quid tamen putas de ipsa charitate, de cuius plenitudine omnes acceperunt? Nec aliquo modo dubitandum, quin infirmitatem & extenuationem per corpus incomparabilem sustinuit, qui etiam venerat crucem sustinere & praecatens tanto magis fuit confectus, quan o maior in eo fuit compassionis affectus: qui non solum facta, sed etiam cogitationes intepxit. Suffragat his rationibus sententia ipsius Domini sic dicens, *et ierusalem Hierusalem, gentes volunt congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluntur*. Videamus quid libi hoc velit, quod Dominus, le gallina magisquam alieni animali volunt comparare: Quod ut a factis patribus teneatur, id est factum est, ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim tam alii pulos tuos ranta compassionis mouerunt, fortissima. Fit enim toto corpore hispida, voce rauca, voce feruens animo, & omnibus membris infirmis, & vi que ad supremum defectum perueniens. Si ergo in tantum pulos suis, gallina animal irrationalis competitor; quanto potius optimum iesum humano genere fuisse compassionis? Ad quantam potius eum inimicorum, & debilitatem peruenisse? Quanta ipsum potius maxime fuisse qui pro omnibus compagnoque doluisse? Vnde Esaias; *veri languores nostros efficiunt, & peccata nostra ipse portauit.*]

audi etiam in eandem tem S. Gregorium 20. mor. cap. 16. Scire necesse est, quia ille perfecte tribuit, qui cum eo quod afflictio porrigit, afflidi quoque in se amorem habens, prius in se dolentis passionem transfrat, & tunc contra dolorem illius per ministerium concusat. Nam sapere, (ut praevidimus,) largorem meritis, et rursum facit abundantiam, & non virtus compassionis. Quoniam enim afflictio perfecte compatiuit, pleniusque & hoc indigenti tribuit, in quo ipse qui dedit, angustatur & tunc plena est cordis nostri compatisio, cum malum, inopiam pro proximo suscipere non meritis, ut illum a passione liberemus. Quam videlicet peritatis formam, mediator nobis Dei & hominum dedit, qui cum posuerit nobis etiam non mortuendo concutere, subuenire tamen morti hominibus voluit: quia nos videlicet minus amassemus, nisi & vulnera nostra suscipieret, nec vim nobis sue dilectionis ostenderet, nisi hoc quod a nobis tolleret, ad tempus ipse sustinere. Possibilis quippe mortalisque eos reperi, & qui nos existere fecit ex nihilo, reuocare videlicet etiam sine sua morte a passione potuit. Sed ut quoniam efficit virtus compassionis ostenderetur, fieri pro nobis dignatus est, quod esse nos voluere, ut in semper temporaliter mortem suscipieret, quam a nobis in perpetuum fugaret. An non in divinitatis sua diuitias nobis inuisibilis permanens, miris nos potuit virtus dñe: Sed ut ad internas diuitias rediret homo, sotus apparuit dignatus est pauper Deus.]

Veritas.

295. Nameatur etiam inter iustitiae partes, veritas. Hac in Christo praezellentissima fuit, non modo ea generaliter ratione que veritas idem est quod sanctitas, & logique vel amare veritatem, idem quod honestatem. *Tunc Raynaldi Christi.*

lectari, ut ex variis Patribus obseruari in Operre de aquivocatione cap. 1. num 7. Sed ea quoque speciali, qua Christus in colloquio cum aliis, non modo a falso, sed & ab obliuione quacunque veritatis fuit alienissimus. Itaque & fidenter ipse veritatem se dixit, & ab aduentuariis quantumque odio exoculatus, veram, & in veritate docens, audiuit. Copiosus in Christi veritate explicanda, est Petrus Simonis 1.2. de veritate; quamquam quae tradit, alio ferè pertinent quam ad veritatem de qua agimus. Fuit igitur Christus, & verax, & ipsa veritas. Tamen si negari non posset, Amphibologice quandoque locutum, & cum mentali restrictione, ut ostendo in citato opere de Aquivocatione cap. 10. num. 8. Factum tamen id a Christo in circumstantiis debitis, & in conditionibus adhibitis, ut nulla inde vel veritatis, vel affinis ei virtutis simplicitatis interloquendum, aut temeratio, aut infusatio existaret. Non detinere impii nonnulli qui Christum mendacij insinuarent ex verbis illis Ioan. 7. *Ego non ascendo ad diem festum istum, ut refect S. Augustinus serm. 8. ex 11. additus in calce Tomi 1.0. qui id latissime extrahit docens Christum, quomodo postea ascenderit ad diem festum, non decipiatur tamen a veritate, quia non ascendet ad illum ipsum diem quo negat se ascensurum. Videbis quo addo citato opere de Aquivocatione cap. 1.1. n. 3. Nunc concludo illis D. Augustini verbis citato serm. 8. [Dominum ergo Iesum Christum, quid existimamus, quia mentitus es? Quid per te est, falli, quam meriti? Qui dicere non audemus falli, dicere audemus mentiri. Ille vero nec fallitur, nec mentitur; sed omnino sicut scriptum est, (de illo quippe intelligitur, de illo debet intelligi;) *Nihil falsum dicitur Regi nihil falsum existet de ore eius.* Si Regem quemlibet hominem dixit, Regem Christum, Regi homini præponamus. Si autem quod verius intelligitur, Christus est de quo dixit; (ei quippe falsum nihil dicitur quia non fallitur;) ex eius ore nihil falsi procedit, quia non mentitur.]*

Obedientia.

296. Sed nulla iustitia potentialium partium, splendidius in Christo fuit quam obedientia. Factus est enim obediens voci hominis, & subditus illis, ut ait Lucas cap. 2. [Quis quibus? (inquit S. Bernardus hom. 1. super missam,) Deus hominibus. Deus, inquit, cui Angeli subditi sunt, cui principatus & potestates obediant, subditus erat Maria. Nec tantum Maria, sed etiam Ioseph, propter Mariam.] Et mox, regem inde, intentum nostrum obedientia peccit, subdicens. [Dicere homo obediens, dicere terrena subditi, dicere puluis obtemperare. De auctore tuo loquens Evangelista; & erat, (inquit,) subditus illis; haud dubium quin Maria & Ioseph. Erubescit superbe cenis: Deus te humiliat, & tu te exaltas: Deus te hominibus subdit, & tu domini gestis hominibus tuo te preponis auctori; Vt enim mihi aliquando tale aliquid cogitanti; Deus respondere dignerit, quod & suo increpando respondit Apostolo. *Vade, (inquit,) post me Satana: quia non sapientia tua est.* Quoties enim hominibus præfere desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc vere non sapio ea quae Dei sunt. De ipso namque dictum est, & erat subditus illis. Si hominis, o homo, imitari de dignaris exemplum, certe non eris tibi indignum, sequi auctorem tuum.] De codem luculentissimo Obedientia exemplo in Christo subdito. Idem serm. 3. de Circum. [Non dedignandum seruus, quod præcessit in Domino. Siquidem, non est seruus maior Domino suo. Ille enim cum iam crevisset, aetate, sapientia, & gratia apud Deum & homines; cum iam duodecim annorum esset, & remansisset in Hierusalem, innens a beata Virgine & Ioseph, cuius filius putabatur, in medio Doctorum audiens illos & interrogans, ta-

men descendit cum illis, & erat subditus illis. Et tamen ergo, subditus esto propter illum.]

297. Neque verò fuit dumtaxat ea obedientia, quae vulgo laudatur; nimis quæ voluntatem perficit, cāmque alieno subiicit iugo. Quin etiam, qui est obedientia flos eximius, ad intellectum vñque pergit, si S. Bernardum hic quoque magistrum agnoscimus serm. 3. de Resurr. Agens enim de lepra proprij iudicij, & obfirmacionis in eo, subdit. [Sed ubi poterit hæc lepra mundari, nisi in Iordanie? Ibi mergere, quicunque huiusmodi es, & attende quid fecerit magni consilij Angelus, quomodo consilium suum post posuerit consilio, vel magis voluntati mulieris vñus (Beatum Virginem loquitur, & fabri pauperis; Ipse est Ioseph. Inuentus enim in medio Doctorum audiens eos, & interrogans, quodammodo à matre increpatus est: Fili, quid fecisti nobis sic? At ille: quid erat, (inquit,) quid me querebatis? Ne sibiatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? At illi non intellexerunt Verbum. Et quid fecit Verbum? Non capiebatur in se; descendit, ita ut esset etiam subditus illis. Quis iam non erubescat obstinatus esse in consilio suo, quando suum sapientiam ipsa deseruit? Si mutauit consilium suum, ut quod iam tunc ceperat, ex tunc, vñque ad trigesimum ætatis suæ annum prorsus dimisit. Nihil enim ad hoc duodecimo anno, de eius doctrina vel operibus inuenis, vñque ad annos triginta.] Subdit contra hoc difficultatem non leuem, quam ex ipso adducere & solvere, operæ pretium est. [Sed forte (inquit) querendum ab ipso est quomodo voluntatem suam consiliumque relinquere. O Domine, voluntas de qua dixisti ut non fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? Si bona erat, quomodo derelicta est? Si & consilium, si non bonum, quomodo tuum? Si bonum quomodo relinquendum? Et bona erant, & eius erant: neque minus tam tamen relinquenda, ob hoc videlicet ut fierent meliora. Neque enim oportebat, propria praedicare communibus. Erat ergo voluntas Christi, & bona erat, quia dicebat; Si fieri potest, transeat à me calix iste. Sed ea de qua dicebat, fuit voluntas tua, melior erat; quia communis, non solum Patris, sed & Christi ipsius. (oblatus est enim quia ipse voluit, &) nostra. Nisi enim granum frumenti cadens in terram mortuum esset, ipsum solum maneret; mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, ut videlicet haberet, quos adoptaret in filios. Christi erat, ut sit ipse primogenitus in multis fratibus. Nostra erat, quia pro nobis faciebat, ut redimeremur. De consilio idem dicimus. Christianum erat, & bonum erat consilium illud quod ait, quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse. Sed quia illi non intellexerunt, mutauit illud consilium, ut nos mundaret ab ea lepra quæ proprij consilij est. Exemplum enim dedit nobis, ut nos ita faciamus. Nam ab initio noverat quid esset facturus, sed voluit formam nobis huius humilitatis exhibere, & ad laudam pessimam hanc lepram, diuinum in seipso parare Iordanem.]

298. Quantum hic exemplum inferiorum obedientia sic constitutum, simul & præpositorum modestia, Origenes hom. 20. in Lucam recte perpendit. [Scribitur, (inquit) descendit cum eis, & venit Nazareth, & subiiciebat eis. Discamus filij subiecti esse parentibus nostris; maior minori subiicitur. Nam quia maiorem Ioseph videbat ætate, propterea eum parentis honore coluit, omnibus filiis exemplum tribuens, ut subiiciantur parentibus. Quod si patres iis non fuerint, subiiciantur his qui patrum ætatem habent. Quid loquor de parentibus & filiis? Si Iesus filius Dei subiicitur Ioseph & Mariae, ego non subiiciar Episcopo, qui mihi à Deo ordinatus est pater? Non subiiciat presbytero, qui mihi Domini dignatione præpositus est? Puto quod intelligebat Ioseph, quia maior se erat Iesus, qui

subiiciebatur sibi, & sciens maiorem esse subiectum, trepidus moderabatur imperium. Videt ergo vagi- quisque, quod sapè, melioribus præpositus sit inferior, & nonnumquam accidit, ut ille qui subiectus est, melior sit eo qui sibi videtur esse præpositus. Quod cum intellexerit dignitatem sublimior, non elevabitur superbia, ex eo quod maior est; sed scire ita sibi meliorem esse subiectum, quomodo & Iesus, subiectus fuit Ioseph.]

Eum qui adeò accuratè, & omnibus numeris perfecit, obedientiis hominibus propter Deum, quid mirum factum esse Patri obedientem, idque exquisitissimum, & ad crucem vñque, ac mortem? [Christus ut Verbum, (ait Naz. orat. 36.) Nec obediens erat, nec inobediens. Hæc enim iis qui aliorum imperio tenentur, conueniant, quique secundæ classis sunt. Illud nimis probis, atque honestis; hoc improbus ac supplicio dignis. Ut autem serui forma, ad consertos, immo ad feruos se deemit, atque alienam formam suscipit, totum me simul cum infirmitatibus meis in seipso ferens, ut quod dexterius est, in seipso absumat, & conficiat, non secus ac ceram ignis, aut terra vaporem Solis radij; atque ipse, ob huiusmodi coniunctionem honorum illius particeps fiam. Quocirca re ipsa obedientiam honeste afficit, cāmque perperiendis doloribus expedit. Neque enim sufficiebat animi affectio, quemadmodum nec nobis, nisi manu quoque operibus admoveamus. Opus enim, affectionis animi declaratio est.] Re ipsa ergo obediens Christus, atrocia quæque & immania passus, potius quam in obedientiam peccat, quem esse verum sensum illorum. Apostoli verborum, Christus factus est obediens vñque ad mortem, pereleganter prolegitur. Philippus Abbas I. de salute primi hominis cap. 2. Per totam quoque vitam anteriorum Christus Dominus, fuit nitentissimum obedientis spiritu.

299. Et fuit sancte Christi obedientia omnibus numeris absoleta, & exquisitè perfecta: Nam & per dura quæque seruata est; & non attenta indignitate personarum in quarum bonum cedebat; ac ministerio ad eum finem obeundorum abiectione, nihil faceta. His momentis Christi obedientiam expedit. S. Hilarius in psalmum 131. ad illud, donec immemor locum Domino. Hunc enim Domini locum, humana pœnula interpretatus, quod in eis per Christum conciliatis Deus pacifice habitatus & confessus est, subdit. [Assumpto igitur corpore Unigenitus Deus, neque ante secundum hominem se ingressum tabernaculum domus sua iuratus est in cælestem habitationem suam esse redditum, quam hæc religiosi pœnula loca inueniunt; sed neque stratum lecti sui aſcenſum se esse nout. Stratus requies humanorum laborum est, & fæculorum corporum refectio. Sed quia in calo semper quietitur, & quia indefessa illa natura labore non cœperit in stratu, id est, semper est in quiete. Dominus noster in forma Dei manens, formam serui accepit, & obediens vñque ad mortem fuit & mortem Crucis, ut plus nescio quid morte patreteret. Ob id autem tantum, obediens vñque ad Crucis mortem est, ut nos habitatione Dei dignos esse pœstaret. Mori igitur voluit qui vita est, & effici se indefessa virtus, ad habitationem corporis non recusauit infirmam; ut in forma Dei manens formam serui accepiteret. Excessit ergo ex illo æterne beatitudinis sua stratu. Et testis nobis quædagesimus Psalmus est, qui ex persona Domini, omne Sacramentum passionis eloquitur, dicens: Uniuscum fratum suum, veritas in infirmitate eius: Cum per obedientiam voluntatis paternæ, ex Deo homo; ex potestate infirmus; ex viuificante mortuis, ex æternorum cœlorum Iudice, Crucis tenuis dicitur: cum stratum eius in infirmitatem conuerterit.

Discendum nobis ex hoc exemplo obedientiam, egregia

egregie colligit S. Gregorius 3. p. Pastor admonit. 19. Admonendi sunt (inquit agens de inobedientibus) ut solerter aspiciant, quia filius hominis, cui una cum Patre semper voluntas est, ut exemplum nobis frangeat nostra voluntatis prebeat, dicit: Non venit facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Pater. Qui ut huius aethre virtutis gratiam commendarer, seruatum se hoc in extremo iudicis perhibet, cum ait: Ego a me ipso non possum facere quidquam, sed sicut audio, iudica. Quia itaque conscientia, designatur homo aliena voluntati acquisitio, quando Dei & hominis Filius, cuius virtutis lux gloriam venit ostendere, testatur se non a seminario iudicare: Agit fusa in eandem sententiam 3. mor. cap. 12. Auree omnino ad hanc ipsam vicentem, exemplo Christi, pre ferrim cruci confixi, adhortatur specialiter religiosos Cantipratanus lib. 2. apam. cap. 3. num. 3.

Iustitia Christi, latè dicta.

300. Nihil hic de latè dicta iustitia actum, quia verè alio pedat. Fuit tamen in Christo summa & plena, aut ex Evangelio habet, omnis iustitia. Hæc quid sit, accipe glossam Bernardi serm. 4. de Epiph. [Est iustitia quædam, stricta & angusta valde, ita ut quædam citè pedem retinet, in peccati foraneam cadas, nec præponere se equali, nec æquare præpositio. Huius definitio est, redde: inquit quod suum est. Altera latior & amplior iustitia, nec æquare se pari, nec inferiori præponere. Si cetera grandis & gravis est superbia, præferre se equali, aut æquare prælati, ita magna humilitas est, iustitiam se exhibere equali, aut æqualem inferiori. Maxima & plena iustitia est, se inferiori exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis sapientia est, superiori se præponere; inferiori se subdere. summa & plena iustitia est. Quod Iohannes ait: rego ut debet baptizari, de prima fuit, quia superori se subdit. Quod autem Christus fecit, de plena iustitia fecit. Siquidem illi servuli sui manibus se inclinavit.]

Fortitudo.

301. Pergo ad fortitudinem, quæ Christo nomen fuit apud Apollolum, à quo vocatur Dei virus. Nam quid aliud fortitudo quam virtus, ait S. Bern. serm. 1. super milis est? Et mox, cum dixisset nomen Gabrieли, loquaciter fortitudinem Dei, subdit: [Aliter Christus fortitudo, vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus: Angelus enim tantum nuncupatio, Christus autem etiam substantia. Christus Dei virtus & dicitur, & est ergo fortis amato qui suum atrium custodire solebat, fatus superemans, ipsum suo brachio debellauit; & sic ei vala capeuntatis potenter eripuit. Angelus vero fortitudo Dei appellatus est, vel quod eiusmodi, meruit prærogativum offici, quo eiusdem nuntiaret abundantem virtutem: Vel quia Virginem natura paupera, simplicem, verecundam, de miraculi nouitate ne expaseret, confortare deberet, quod fecit.]

Suicp. fidei Verbū infirmitatem nostram, ut confortet nobis fortitudinem: in quam rem S. Augustinus, adducto Adami exemplo præclarè philosophatur tract. 1. in Ioh. Adami enim, caro pro offe quod in Eusebii formationem concurrit, suppletia est. Illud tamen infirmum Dei, fortius fuit hominibus: & idcirco Christi humanitas vocatur fortitudo, apud Psalmem, interprete Helychio 1. 2. in Leuit. cap. 8. tractante illud, & facies cydarum byssinum, & zonam, opus varium. [Quia enim (inquit) cydari indumentum capitum est, opus ameni cinguli sue zone, est confortare quodammodo & constringere eum qui cingitur, hoc ostendere. Legislator proponit: quia Christus simul creaturam omnem recipiocularis, sive restaurans, simul etiam confortans nostram massam, cuius primitas sumptus, in Theoph. Raynaudi Christum.

carnationis dispensat mysterium, de quo ait Paulus: qui notum nobis fecit mysterium voluntatis sue, ad dispensationem plenitudinis temporum, & restaurare omnia in Christo, quæ in celo & quæ in terra sunt, in ipso. Et David: Dominus regnauit, decorum induit, induit Dominus fortitudinem & præcinxit se. Manifestat etiam ipse, quemadmodum Christus confortauit totam nostram massam, Verbo dispensationis circumcingens primicias; quam & appellauit fortitudinem, quia per ipsam & nos fortis facti sumus. Quis autem sit dispensationis modus, Iohannes ait: Verbum caro factum est: id est cydarum & zonam ait Moyses byssinam esse, opus variatum. Byssus enim de terra cum sit, carnem demonstrat, quæ ex terra nostra est, opus plumarium. Domini Verbum qui artifex & variator totius est creature. Ipse sibi carnem à nobis sumptam, operatus est; varians in ea mysteria quodammodo, & creationis miracula.]

Cum ad aggrediendum.

302. Sed hæc est fortitudo Christi, veluti in actu primo. Quod vero huius potius loci est, fortitudo actualis in Christo insigniter faltit, & quoad agressionem, & quoad perspectionem, quæ sunt duo fortitudinis munera. Fortitudinis ad aggrediendum interiora, sive magnanimitatis, specimena quædam in Christo proponit Rupertus 1. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 2. 1. his verbis. [Fortitudinis primus est actus, ubi cum eucoscent illum extra ciuitatem, & duxissent illum & que ad supercilium montis supra quem ciuitas illorum erat adficata, ut precipitarent eum, ipse transiens per medium illorum ibat. Mains utique fortitudinis opus in hoc ipso significans; Quod est illud: Nimirum quia tandem illum post multas persecutiones in infernum præcipitatum esse volentibus, ipse de morte ad vitam, siue per mortem in gloriam suam transiens, ecce per medium illorum iuit, per medium illorum persequendum & non videntium, ad credentes & illuminatas gentes transiens. Amplius autem fortitudinis erat, quod ex praesentia eius torquebantur, & tormenta tua confirebantur dæmonia, dicentia: sine, quod nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scimus quis sis, sanctus Dei. At ille increpans non sinebat ea loquitur; Dicens cuiquam illorum; obmuresce & exi, quanta fortitudinis hoc est! et initium, vel signum, ipse quodam loco sic parec innuit. Cum fortis armatus custodis atrium suum, in pace sunt ea que possidet, si autem fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa armatus auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet.]

Sed habemus illustriora. Quantam enim fortitudinem prodidit Christus in templo semel ac iterum, cum confortissima multitudine flementum circum se hostium leptus, in templo ipso, atque adeo in celeberrimo & frequentissimo loco, animaduersa loci sacri per nondinationem indignam profanatione, facto de funiculis flagello, irritu in negotiatores, & nummularios, & effondens, mensas subuertens, & impacto flagello omnibus incutiens timorem. Non eum mortis metus, non multitudine hostium, non concepta iam pridem malignitas corporis absteruit, aut generosam pectoris altitudinem depremisit. Adducam id expendentes aliquos Patres agens de antiquatione humana voluntatis per Christum.

Et luculentius etiam, fortitudinem suam prodidit Christus, cum præficius irrogandorum cruciatum, alacri tamen & intrepidus, imò ouans ac triumphans, Ierofolimam quam atrocitati illi tormentorum subiecta delegerat, ingredens est. Quæ tanta fuit fortitudo, ut in ea iuxta Psalmem, interprete Basilio, turbati sint montes, Tauræ & in qua potestates; celestis vero milicia tametli heroicis assueta factis, tamen ad tantam generositatem obliuiperit. Vi propterea S. Athanasius 1. de salutari Christi aduentu, ad eam ad-

mirabundam aperte illud Isaiae 62, quis est iste qui venit de Edom ristis vestibus de Bosca, ille formosus in Iolla sua, gradiens in multitudine fortitudinis sua? Quod in eum subvenient Ierosolimam Christi articulum cadere, habetur ex Origene tract. 15. in Matth. In ipso deinde passionis veloci aditu, quanta generositas prodata a Christo est, cum in occursum prodit armatis. Equum fortitudinis symbolum exhibens Iob cap. 39, numquid (inquit) probabis equo fortitudinem, aut circumdat collo eius binnum? Numquid fuscitabis cum quasi locusta in Gloria narium eius terror. Terram ungula fodis, culicis audacter: in occursum pergit armatis, contemnit paucem, nec cedit gladio, super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. Feruens & fremens sorbet terram, nec reputat tuba sonare clangorem. Vbi audierit buccinam dicit: vah! procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & olulatum exercitus. Est haec quidem germana delineatio (iudice D. Gregorio), cuiusvis Christiani militis: sed ducis maximè, qui vbi primùm buccina paterni mandati insonuit, tantum abest ut recesserit, ut potius in occursum armatis perecerit, dixerit que, vah!

303. Per totum reliquum tempus ad mortem vque, prodidit se Christus virum unum, conuenientissima omnino denominatione, ut S. Gregorius ad lib. 1. Reg. initio, obseruauit, expendens & ad Christum aptans illud. Erat vir unus de Ramathia Sophis, idemque latissime confirmat Richardus a S. Laurentio lib. 4. de Excellentia B. Virg. a pag. 245. Nec modò vir sive masculus ob fortitudinem denominatus est Christus, quam eo maximè in quo veramur tempore prodidit. sed vir unus, quasi filius eo nomine dici mereretur. Adaequit Aristoteles 5. Ethic. & explicat ibi plenius Michael Ephesios, qui in Olympicis vicerat, abieco proprio & speciali nomine, dictum exinde specialiter communij nomine hominis, quod perinde videatur, ac si vir unus dictus esset. Et sic quoque nominatum Christum legimus appellatum, Cant. 8. verbis illis quibus summa Christi, in hoc extremo præsertim tempore fortitudine, ad viuum exprimitur. Fortis et mors dilectio. Id Christi nomen apud Paulum, ut supra obseruabamus. Nihil porrò morte fortius, quia omni peremptum. Dura fuit infernus amulatio, lampades eius, lampades ignis, atque flammarum. Aqua multa non poterunt extinguere charizatam, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus sua pro dilectione, quasi nihil de picies eam. En Christus homo, dans omnem domus sua substantiam pro dilectione suorum. Homo inquam ab solute & sine addito, pro summa sua fortitudine. Olympiodorus in catena capituli tertii Iob, obseruat id quoque agnouisse fortissimum illum Athleram in fractam columnam, cum dixit, pereat dies in qua natus sum, & non in qua dictum est homo. Vox Hebreæ masculum præfert, quam sibi appellationem detrahi volebat Iob, propter etata tanta Christi fortitudine in extremo vita sommate. Fortitudinem namque suam tametsi eximiam & Dei ipsius ore laudatam, præ tanta Christi generositate & animi erexitio, nomen inane & sumum censuit. Id quod etiam S. Augustinus obseruavit 2. de peccat mér. cap. 1. expendens alium Iobi locum ex cap. 42. quo vir sacerdos, præ Christi subobscure ante cogniti, tam vero per spicione per lumen Propheticum præconcepit; summa in crucifixis & adeundis & excipiendis fortitudine, sua extenuat, seque imbellum & qui fortis audiret, indignum pronunciat.

Hanc denique summan alacritatem in arduissimis discriminibus impertinente adeundis, Christiani quique pugiles eminus obseruare, & non passibus æquos allæcti teneantur. Id quod Hieron. & Rupertus expressum volunt Zacharia 1. celeberrima illa pronosticatione quam his verbis effert Zacharias. Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myriam que erant in profundo, & post eum equi rufi;

varijs, & alibi. Nox per quam haec visa Propheta, ipsum est passionis tempus, quo vir equo rufo, sancte inquam lux carni cruentis infusa inequitans, iuxta infi- gnem eiusdem Rupertii allegoriam Apocal. 6. emula- tores tantæ sue fortitudinis, post se reliquit, martyres omnes, Confessores omnes, omnes qui in Dei causa strenue quippiam ac generose aggressi sunt arce per- fecerint. Nec verò de sua hac præcellentissima fortitudine remisit Christus, cum aliquando volens latuit. Non enim ex animi delectione profecta est ea latendi voluntas. Sed [dabant Christus exemplum catenam, ne quisquam seruus eius diceret, non fugio quia turpe est, non fortè expediter ut fugeret: Dictum suis, non per se fuisse in hac ciuitate, fugite in aliam, hoc ipse exemplum præbuit.] Verba sunt S. Augustini serm. 8. ex 1. additis in calce Tomi 1. o. Videbis quae in eam tem profeto in Opero de Martyrio p. 1. c. 5. n. 24.

Tum ad safinendum

304. Sunt quidem haec perillustria fortitudinis Christi decora; sed quod pati (iudice Philosopho,) maius quiddam sicquam aggredi, auctior & plenior Christi in patiendo fortitudine, astringenda est. Exaltat in hoc argumento Tertullianus I. de patientia c. 3. bicusum patientia Christi conficiens, post delictum Dei extra carnis nostræ amictum, dignam Deo patientiam. [Et haec quidem (inquit) diuine patientia species, quasi de longinquo: Fors ut de superbris effi- metur. Quid illa anima que inter homines palam in terris quodammodo manu apprehensa est: Nascitur Deus in vtero paritur martis, & expeditat, Natus adolescere sustinet & adiutus non gestit agnoscit, sed contumeliosus in super sibi est, & a ferro suo tinguitur, & Tentatoris congressus solis verbis repellit. Cum de Domino fit in agitare, docens hominem evadere mortem, ob salutem scilicet venire offensa patientia eruditus, non contendit, non reclamavit, nec quisquam in plateis vocem eius audiuit, arundinem quassatum non friget, linum fumigans non refinxit. Nec enim mentitus fuerat Propheta, inquit ipsius Dei contestatio spu- tum suum in filio cum tota patientia collocans. Nullum volentem sibi adhærente, non suscepit nullius menam, teatimve despexit. Aquam ipse lavans discipulorum pedibus ministrauit. Non peccatores, non publicanos alpernatis est. Non illi saltem cuncti que eum recipere noluerat, iratus est, cum etiam discipu- tam contumelioso oppido coelestes ignes representari voluerint. Ingratos curauit, insidiatoribus cessit. Pa- rum hoc si non etiam proditionem suum secum habuit, nec conflater denotavit. Cum vero tradidit, cum adducitur, ut pecus ad victimam (sic enim non magis operit os, quam agnus sub tendentis potestate) ille cui legiones Angelorum, si voluerit, vno dicto de ecclis affuerint, ne vnius quidem discensit gladium in vapore probavit. Patientia Domini in Malcho vulnerata est. Itaque & gladij opera interdixit in posterum, & sanitatis restitutione, ei quem non ipse vexaverat, scis fecit per patientiam, misericordie ma- trem. Taceo quod figitur. In hoc enim venerat. Num- quid tamen subeunda morti etiam contumelias opus fuerat? sed saginari volupate patientie discelus volebat. Despuitur, verberatur, deridetur, fadis ve- stitur, fædioribus cotonatur. Mira exanimatis fi- des. Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatiencia hominis imitatus est. Hinc vel maximus Pharsaei, Dominum agnoscere debuit. Patientiam huiusmodi, nemo hominum perpetraret.] Expressis haec omnia, mitiore sed diffusiore oratione; S. Cy- prianus, sub initium libri de patientia.

305. Addo pauca ex aliis, Chrysostomus hom. ad pop. 52. post multa de Christi tolerantia, sic concludit. [Non temeris scripta sunt & alia, quæque circa crucem ipam

haram gesta sunt, quæ possent ipsos reuocare: sed ut bonitatem imiteris, ut benignitatem emulteris. Eos enim lupinos prostrauit, & ferri restituit articulam, & cum mansuetudine locatus est; & cum suspensus esset, magna monstrarie miracula; radios auertens, fangens lapides, defunctos excitans, iudicis vxorem terens per somnia, omnem in ipso præ se ferens iudicio manifestudinem, quæ non minus eos, quam miracula possent attrahere: infinita prædictens coram tribunali ipsa clamans cruce, *Pater dimite illis peccatum.* Sepulus vero quanta ad illorum ostendit salutem? Reluctatus autem non statim Iudeos vocavit: non dedit peccatorum remissionem? non innumerae coniuncta bona? Quid hoc mirabilis? Qui crucifixerunt, & occidunt, postquam crucifixerunt, facti sunt Dei filii. Quid hoc par prouidentia? His audiis abscondamus, quod ab hoc tantum distamus, quem imitari iubemus.]

Optime Nyssenus l. de perfecta Christiani hominis forma, tractans quorundam Christus, dictus sit Dei imago, *Patentia (inquit) non modis in imagine inoisibilis Dei conspicitur?* Vbi gladii, & fustes, & vincula, vobis alapsa maxilla percussa, facies spiris obliterata, humeri verberibus traditi, iudicium impium, crudelis sententia, milites subfannationibus, irrisiōibus, contumelias, & calamis percussiōibus, immitem sententiam per delicias exacerbantes, clani, & fel & acetum, & gauſſima quæque ipsi sine causa illata, immō vero per innumerablem beneficis redditā, tunc ille quod modo ista patentes vultus est? *Pater (inquit,) ignosce illegia recessum, quid faciunt.* Nōne poterat contra eos superius, vel calum perstringere? vel ipsos terribus hiatis aboleat? vel dimoueret, ex propriis terminis mazze, & voaginibus terram submergeat? vel Sodomitem ignis imbreu demittere: vno vero, vel aliquod ad acerbat supplicium irrogare? Attamen hæc omnia, miti patientiaque animo pertulit, vltæque tua, per seipsum, leges patientiæ dedit.]

Præclarus Attonius in Conflicto cum Serapione l. 1. an medium, cum benè multis Scripturis adductis probat, Christum dictum esse Petram, concludit; sunt & alia multa quæ memorare longum est, quæ & docet Petram pro immutabilitate, & pro constantissima voluntate Domini nostri Iesu Christi quam in carne sua exercuit tentatio a Diabolo, traditus a Discipulo, fixus in patibulo, cibatus felle, potatus acero, percusus lancea, humiliatus vltæ ad mortem, moriens autem crucis. Et cum omnia hæc homo perfectus fuisse, nihil tamen de impatientia hominis imitatus, ostendit Deum per hominem hominibus præstisisse victoriam.]

Insigniter Petrus Cellensis l. 1. de tabernac. expensarē mensuras. [Ecce (inquit) funiculo Euangelico, à conceptione Christi, dinumerā patientiam eius nolla interrupcione impatientiæ quassatam, vltæ ad emissionem spiritus in cruce, & succumbens, super omnem calorem, inuenies eam. Confortata enim est patientia humanitatis, solatio diuinitatis: & non possum ad eam; cuius impatientia acutius languore naturæ, & inflammator peruersa tacendi consuetudine. Excelso est patientia Christi; quia nec in commotione cæli adhuc infernos, excutitor a tranquillitate sua qui habet in cælis. Profundior inferno est, qui nec in inferno condemnatis irascitur, quantum merentur. Lato terrena, quia licet maledicta in opere Adæ terra, tamen misericordia Domini plena est, vel salutante conuerso, vel mitius puniente impio, Quid plura? Et patientia eius non est numerus.]

306. Fuit porcū præsentium in extrema vita patientia Christi singularis, indice Bernardo serm. de feria 4, hebdomada, penitentia. [Quod cum supra dictum eius fabricant peccatores, cum sic extenderetur in ligno, ut digne-
Theophilus Raynandi Christi.

merarentur omnia, ossa eius; cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israël, vndeque foraretur; cum foderentur manus & pedes; sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tamquam ovis coram iudice, non aperuit os suum: non aduersus patrem murmurans, à quo missus fuerat, non aduersus humanum genus, pro quo que non rapuit exoluerebat: non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, à quo pro tantis beneficiis, tanta mala recipiebat. Plebentur aliqui pro peccatis suis, & humiliter sustinent hoc ipsum tamē eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alij non tam purgandi, quām probandi, coronañdique, & major in eis patientia comprobatur, & commendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hereditatis suæ, ab his quibus specialiter advenierat Saluator, crudelissima morte multabatur, sicut fuit; nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contacetu, in quo fordecerē posset, habens? Ni mirum in quo habitat omnis pleniendo diuinitatis, non vmbritate sed corporaliter: in quo Deus est, mundum concilians sibi non figuratiæ, sed substantialiter; qui denique plenus est gratia, & veritatis, non c. operatiu, sed personaliter, ut faciat opus suum, alienum opus est eius ab eo, (Esaia loquitur.) Quia & opus suum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret; & alienum ab eo, ut talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam.]

Eadem mens Origeni lib. 7. contra Celsum. His impuris Christianorum hostiis, fortitudinem Anaxarchi, & Epicteti, in tolerandis acerbissimis doloribus obiecetur. Ille enim in mortarium conieetus, cum contunderetur crudelissime, hoc unum respondit. Tundē follem Anaxarchi, ipsum enim non tundis. Epictetus vero perfracto, ut præmonuerat, per herum dirius tortucentem cruce, cum ille fregisset; nonne prædicebam (inquit), quod perstringeres. Hæc cum Christianis obiecisset Celsus, conclusissime. [Quid tale, vester Dens, inter peccatas profatus est?] Reponit Origenes; [Possumus ad hoc dicere, quod inter flagra & cruciatus, eius silentium, maiorem præ se tulit fortitudinem ac patientiam, quām omnes Graecorum voces in similibus casibus edidit: sive credat Celsus, sive non credat, quod integrè scriptum est à viris optimæ fidei, & inter cætera de constanti inter flagra silentio, sicut & de coccinea chlamyde induita ei per ludibrium, de qua arundine in manu pto lecepto induita. Quæ omnia summa mansuetudine pertulit, ne verbo quidem impatiens, aut stomachationem indicans, in tanta immanitate: sceleratorum hominum. Itaque non præ desperata duritia inter flagra tacuit, sed præ mansuetudine omnes illusiones tolerans.]

307. Apparuit hinc Christus Adamas omni iniuncto nisi insuperabilis. Richardus Victorinus l. de gratiis carit. cap. 2. illud Prophetæ, *velut adamantem de di faciem tuam*, ad Christum refert. Sed homonymia fortassis aut affinitate Gallicæ vocis, *diamant* & *aymant*, adamantem sumi pro magente, cuiusmodi verè fuit Christus fænum nostrum trahens; præsentim in passione, ut cum Saluiano infra dicam agens de Christo dilecto. Verum aliud est *adamas*, de quo ibi Prophetæ, aliud *magnes*. Itaque voce *adamanus* Christo tributa, commendatur insignis fortitudo Christi, præsentim in extrema vita. Orig. lib. 1. in Job ad illud. *Exiit Satan à facie Domini*, cum Iobum ob fortitudinem contulisset adamanti, subdit de Christo. [Sic & singularis ille & dignis cælestis quoque aequæ incorruptibilis Adamas. Vnigenitus Deus, à patre ad terras missus, de quo dicit Deus Pater; Ecce ego ponam adamantem in medio populi mei: quem neque ignis tentationum in deferto comminuit; quem non plaga impiorum in cruce contriuerunt; quem neque sepulchra sepulchri, neque mortis introitus vel inferorum violavit, sed omnia super-

rans, diuinum & incorruptibilem adamantem fuisse demonstrauit. Adamas vero est naturaliter talis lapis, cui neque ignis, neque ferrum, neque aliud quidquam praevalet. Ferro enim si percussatur, demergitur in ferrum tamquam plumbum missum in ignem. Si in ignem mittatur, similes permanet, ut missus est & non violatur. Ergo quia nihil ei praevalet, ideo adamus appellatur. Adamas vero interpretatur ex Graeca lingua, idemabilis, inflexibilis, inalterabilis, incomminuus, &c. ut breuiter dicant, cui nec quidquam praevalet, neque pertinendo, neque adiungendo. Nam percussus non conminuitur, exultus non conteritur. Merito ergo adamus appellatur, ut ipso insuperabilis. Hac quomodo cohaerant cum recentiorum experimentis, non maleum motor. Satis quippe ad rem nostram est, ea siue vera, siue tantum existimata fortitudine indomabili adamantis, expressam esse ab Origene fortitudinem Christi summanam; presertim ad hostiles coniunctus extremae vita. Quamquam si quod Origenes ibidem conuenter adit, verum esset; non esset mirum, experimenta recentiorum de vulgaris adamante aliud ferre, quam quod de eo prodiuerant veteres, esse scilicet insuperabilem. Eius huc est oratio. [Quod si dixerit aliquis, vbi est modus, vel vbi conspicitur huiusmodi lapis adamantius? Audi, huc omnia typus fuerunt Domini Iesu Christi, quia vsque ad aduentum Domini erant, & visa sunt; post aduentum autem Domini, visa non sunt. Vbi videtur nunc Phenix? vbi vna Adam? vbi videtur arca testamenti? vbi vna manna? Sic similiter nunc vbi videtur adamus, atque ea quea typum Domini gererant? Ea scilicet vlique ad aduentum Domini vta sunt, ut ipso figura & exinde abscondita sunt, Domino ipsas figuris adimplente. Idcirco nunc, neque arca testamenti, neque vna manna, neque cinnamomum, neque adamus, neque phenix, istis nomine hominibus vere videntur: nisi forte quis simile aliiquid similitudinem contendat, dicens esse quod non est.] Non subscrivo ego quidem. Attamen hinc apparet, quis Origenis sensus fuerit de Christi indomabili, & semper infrausta fortitudine.]

308. Eam quoque S. Hieron. in cap. 7. Amos, adamante expressam censem, iuxta interpretationem Symmachii & 70. Quam enim *camenarij tru'lam super murum litum, verit vulgatus*; 70. & Symmachus *veretur virum stantem super murum adamantium, in cuius manu sit adamus*. Ad quem locum S. Hieronymus multa de adamante indomabilitate, & paruitate, ac indecora specie praefatus, omnia accommodat Christo; cui in passione nec species nec decor fuit, & ad omnes inimicorum absurdus perficit incommunatus & integer: immo alios Sanctos, eiusdem fortitudinis participes & adamantes efficit. Vniuersos sane electos Dei, hinc haustile patientie praesidia, & ad Christi patientis imitacionem, conformari studuisse. Auter est S. Gregorius 29. Mor. 6. 27. sic scribens. [In similitudinem lapidis aquae durantur. Mentes enim quae per prospera moliter fluenter, constricta adversitatibus durescunt; & ad similitudinem lapidis aqua perdurant, quando infirmus quisque per acceptam desuper tolerantiam, passiones in Redemptoris imitatur. In similitudinem quippe lapidis aqua duratur, cum ille prius impatiens percutitur, postmodum Paulus dicebat; *Impio & aque desant, passionum Christi in carne mea*.] Idem de aliis Sanctis omnibus, esto iudicium.

Nos nisi Christi hanc tantam patientiam amulemur, eam quod in nobis est, easam reddimus, quod notauit S. Augustinus in Psal. 68. agens de patientia in opprobriis, exemplo Christi. [Meres tua (inquit) manet in eternum, quia proper Deum sustinuiti opprobria. Ideo enim prior ille sustinuit, ut nos sustinere disceramus. Et hille sustinuit qui non habebat quod illi obijeceretur, quanto magis nos; qui etsi non ha-

bemus peccatum, quod nobis obijecit inimicus, habemus tamen alterum quod dignum in nobis flagelletur? Nescio quis te furem dicit, & non es fur: audis opprobrium, non tamen sic non es fur, ut non sis aliquid quod Deo displicer. Porro si ille qui omnino nihil caput, qui verissime dixerat, *Ecce venit princeps mundi haui, & in me nihil innueniet, dictus est peccator, dictus est iniquus, dictus est Belzebub, dictus est infaustus, To dignaris seruare audire pro meritis tuis, quod Dominus audiuit nullis meritis suis?* Ille venit ut tibi preberet exemplum. Quasi gratis hoc fecerit si tu non proficias. Quare enim ille audiuit, nisi ut tu, cum audires, non deficeres? Ecce tu audis, & deficis. Frustra ergo ille audiuit; non enim proper se, sed proper te audiuit. *Quoniam proper te (fus)sum exprobrationem, operius irriterentia faciem meam.*] De Christi fortitudine sat.

Temperantia, & ei subiecta abstinentia, sobrietas, castitas.

309. Venio ad Temperantia, cuius immensus proprius est ambitus. Signabo dumtaxat illiusmodi quadam. Abstinentia, & sobrietatis, & macerationis innocentissimi corporis, speculum nitidissimum Christus fuit. Tametsi enim quod vivunt norma, ac ut Clemens Alex. 1. Strom. loquitur, *lex animata, omnibus efficit propulsus; non debenerit eas vita vestitusque appetites conlectari, quibus Ioannes admirationem laudorum concitauit; sed vita vestitusque communis, sapientissime vissus est; quod maledicentissima pecora in iuvidam vocaverunt, appellanda Christum, carnivorum voratorem, & vini potatorem: Tametsi in illa vita communis ratione, monstrauit sati superbum Christus Dominus, quam non sibi placuerat, nec canis deliciis, sed animalium bono seruaret.*

Quia vero praedictis temperantia partibus continens est castitas, mirum non est praecollusisse in ea Christum, quem S. Anselmus, *Regem Virginum* merito nominauit. Augustinus vero serm. 18. de temp. vocat *Regem castitatis* & I. de sancta Virgin. c. 34. ait, [principum magisteriorum & virginum integratissimum exemplum in ipso Christo concordum esse.] Nec alter quodcum in ipsam Philippus Abbas I. de continentia cap. 6. 2. Egregie in hoc Christi decus Orig. hom. 9. in Lenti ad Iulud & femoralia linea, *sunt super corpus eius*. Viam namque lineam Christi, interpretatus eius corpus, subdit Origenes. [Femorale indumentum est, quo pudenda corporis concegi, & constingi solent. Si ergo aspicias. Salvatorem meum subfusco quidem corpus; & in corpore positum, egisse humanos actus, id est velendi & bibendi, & cetera similia, hoc autem solum opus non egisse, quod ad pudenda corporis pertinet, cùm nimirum eius, neque nuptialis, neque filiorum procreationis patuile, inuenies qualiter femoralia linea sanctificata habuerit, ut vere de ipso debeat, qua in honestiora nostra, abundantiora habent honorem; Considera tamen & ipsum Pontificis habitum: quia quod per matutinam minutus in eo honestius videtur, induit femoralibus lineis, & zona constitutis, etiam secundum litteram de eo conuenit dici, quia in honestiora nostra abundantiora honestatem habent. Ita ergo & omnis, qui in castitate vivens imitatur Christum, hoc solum de humanis actibus nescientem, ipse etiam lineis femoralibus sanctificata induit, et; & in honestioribus suis, abundantiorum circundedit honestatem. Tu uicaria ergo linea sanctificata induitur, & femoralia linea super corpus eius sunt.]

310. Spectant ad hunc locum, quae de Christo aperit S. Bernardo serm. 1. de aduentu, alibi refeto. Est enim apis symbolum puritatis & integritatis eximia. Huc etiam facit, quod Christus tametsi tentatus est per omnia, tamen abiuste peccato: id est interpretate Casti-

in collat. 5. c. 5. aduersus castitatem nullum voluit recipere insoleum; quia tantus est castitatis nitor, & tantus oppedit viij putor, vt non sit arbitratus dignum, tenari in eo genere. Quia etiam ut notat Orig. l. 1. contra Celsum ne falso quidem rumore, vel calumnia, malacata in hoc genere sustinuit. Imo in eius aduentus, evictatus esse fontes libidinis. S. Hieronymus in epist. Luctu Boitici feret initio, egregie tradit, aptato ad Christum loco Osee 13. Adduces Dominus, videntem venis a deo ascendere qui siccabit omnes venas eius, & deslabi fontem illius. [Exiit enim virga de radice leonis, & flos de virginali fructice pullulavit; qui loquitur in canico Canicorum; ergo flos campi, & lily con- natus; flos noster, mortis interitus. Ideoque & mortuus est, ut mortis illius morte moreretur. Quod autem de deo dicitur adducendus, virginalis vterus demonstratus, qui absque coitu & semine viri, Deum nobis fudit infans: qui calore Spiritus sancti exsiccata fontes libidinum, & caneret in Psalmo, In terra deserta & innixa & in aquosa, sic in sancto apparui tibi.] Aequaliter optimè est hunc locum Gillebertus ser. 15. in Cam. Nec ad spectant, que fortissime simul ac amissimè dicit Tertullianus. l. de pudic. cap. 6. [Loserit inquit ante Christum caro, imo petierit antequam a Domino hoc requiri est: nondum erat digna dono fatus, nondum apia officio sanctitatis. Adhuc in Adagio habebatur cum suo vito: facile quod speciosum videra concupisces, & ad inferiora respiciens, & de fidelibus foliis primituere retinens. In hæc rebæ viquaque libidinis virus, & lactæ fortes non habentes honestas, quod nec ipsa adhuc aquæ lauerant. At vbi sermo Dei descendit in carnem ne nuptijs quidem regnaret, & sermo caro factus est ne nuptijs quidem regnaret, quia ad lignum non incontinentia sed tollentia accederet; quæ non dulce aliquid sed amara aliud inde gustaret; quæ non ad inferos, sed ad celum pertinet; quæ non lascivia frondibus, sed fidelitatem floribus præcegeret; quæ mundicias flos aquæ tradaret, exinde caro quæcumque in Christi reliquias fordes pristinas solvit, alia iam res est, non ut emerget iam non ex semini limo, non ex concubientia fumo, sed ex aqua pura & spiritu mundo.]

Manueto.

311. Subsiceritem Temperantia manuendo, que in Christo fuit præfulgentissima. Audi S. Chrysostomum hom. 1. contra Anomæos ad finem. [Sermus est Dei, qui Author pacis est: qui cum dæmonia ejiceret, & bona aeger innumerabilias, & cum malè audiret, in homines qui cum dixerat dæmonium habere, non fulmen misit, nō ora maledic prostravit, nō linguas igne combuscas impudicas, ingratas, improbatas, quanquam hac omnia facere poterat, sed verbis hisce dumtaxat maledicta illa avertit: Ego dæmonium non habeo, sed eum habeo qui me misit. Famulus item Pontificis contumelie aliam in eius faciem inflixit. At is ita respondit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo si bene, cur me cadis? Quod si dominus & Angelorum & hominum omnium vindictam sibi non faciat, sed excusat, & senio extensis examinandum proponat, nihil profecto est, quod nos sermone ergo annis prolixiore admitionis: hec enim paucissima verba abunde sufficiant, hac tantummodo anima iuverte. Cogita tecum frequentius meditare & refecit. Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo si bene, cur me cadis? Et quis sit qui hoc dixit intellige, & ad quem, & cuius causa dixerit. Ibi enim efficietur. Ut hæc verba, diuinum quoddam & perpetuum carmen tibi habeantur; vt omnem animi inflationem omnem timorem dolorémque sedate possint, & tollere. Cogita dignitatem eius qui affectus est contumelia, & auctoritatem: Personam vilem aquæ abieccam, eius qui contumelia affectit. Adde gra-

uitatem contumelia, & molestiam & acerbitatem. Non enim maledixit solum, sed etiam cecidit: nec modò quolibet cecidit, sed alaps: quia quidem plaga nil ignominiosius, nō contumeliosius ipse potest. Sed tamen hac omnia aquo animo tulit & tranquillo, ut latissime intelligeres, quemadmodum modestiam, patientiam, mansuetudinem, denique virtutis officium servare deberes.]

Idem per pulchritudinem homilia de mansuetudine (est 46. tom. 5. Gæcol.) [Ipse Dominus & Salvator noster, contumelij affectus, vèberatus, cruci clavis affixus, leniter tulit Iudæorum furorem: & licet posset de impijs vindictam sumere, non sumpsit tamen: sed virtutem suam ostendit, eo quod concussum terram, & mortuos suscitavit, & obcurauit Solem, & noctem ex die fecit. Mansuetudinem autem & misericordiam declarauit, quia nullum ex his, qui impie agebant, puniuit: vt discentes otimes qui impia manus intularentur, Dominus, quam non fuisset ei d'flicere ipsos punire, qui tam facile terram commoerit, & solem repente obcurari præcepit. Et quia tam mansuetus fuit ipse, vt non solum mansuetus tulerit eos qui crucifigebant, & blasphemabant (sed & Patrem obcurauit, ne cœlestibus aduersus impios telis viceretur; idcirco, cum & tibi grata aliquod, & durum ferentis, subrepunt furore, & ira, recordare mansuetudinis Christi, & statim mansuetus eris ac clemens.]

312. Frequens item est in Christi mansuetudine infigenda S. Bernardus. Signo vnum & alterum locum serm. 2. de Pentecost. Christi mansuetudinem & in colloquij & in perpersionibus, sic describit. [Quam dulciter Domine Iesu cum hominibus conuersatus es, quam abundantier multa & magna bona hominibus largitus es; quam fortiter tam indigna, quam alpèa pro hominibus passus es; ita vt liceat lugere fnel de petra, oleumque de saxe durissimo: duro ad verbâ, duriorre ad verbera, durissimo ad crucis horrora: quia in omnibus his, sicut ag. in corâ tondente se obmuauit, & non aperuit os suum.] Et serm. 3. de septem panibus describens Christi mansuetudinem in indulgentia iniuriarum, quippe Deo facilis ad indulgendum plement. [Sunt aliqui sic donantes iniuriam, vt non vlsicantur, & pius tamen impropertent. Sunt & alij qui sileant licet, manet tamen alta mente reposita, & rancore tenent in animo: quarum utique neutra, plena indulgentia est. Longe ab his omnibus benignissima est dignitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenariè, ita vt propter fiduciam peccatorum, sed penitentium, vbi abundantur delictum, soleat & gratia superabundare. Tertius est Paulus gentium Doctor, qui plus omnibus cum divina gratia laborauit. Tertius est Matthæus de telonio electus in apostolum, cui etiam novi testamenti primum scriptorem esse donatum est. Tertius & Petrus, cui post trinam negationem, totius Ecclesie pastoralis cura commissa est. Tertius denique etiam famosissima illa peccatrix, cui in ipso conversionis initio, tanta multitudine dilectionis concessa est, tanta postmodum indulita gratia familiaritatis. Quis accusavit Mariam, & pro se eam oportuit respondere: si Phatias murmurat, si Martha conqueritur, si scandalizatur A apostoli; Maria tacer; Christus excusat, etiam & laudat tacentem. Denique illud quanta prærogativa, quanta excellentia fuit, quod resurgentem à mortuis prima videre, tangere prima meruit?]

Humilitas.

313. Humilitatem, quam Christi virtutem appellat D. Augustinus, attingo breuiter. Eam, ipsum Christi nomen præfert. Audi D. Augustinum conc. 1. in Psalm. num. 33. [David manu fortis, in figura Christi David, sicut Goliat in figura Diaboli: & quod David prostra-

vir Goliam, Christus est qui occidit Diabolum. Quid est autem Christus qui Diabolum occidit? Humilitas occidit superbiam. Cum ergo Christum nomino, fratres mei, maximè nobis humilitas commendatur. Viam enim nobis fecit per humilitatem, quia per superbiam recesseramus à Deo. Redite ad eum nisi per humilitatem non poteramus; & quem nobis proponeremus ad imitandum, non habebamus. Omnis enim mortalitas hominum, superbia tollerat; & si existeret aliquis vir humilis in spiritu, sicut erant Prophetæ & Patriarchæ; designabatur genus humanum, imitari homines humiles. Ne ergo designaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis; ut vel sic, superbia generis humani, non designaret sequi vestigia Dei.]

Concinit Chrysostomus hom. 2. in 1. Cor. obseruans idem Apololum Corinthiis fastu turgentibus, nomē Iesu totes ingeminasse, ut eos ad humilitatem provocaret, utque vestigia inflistere diceret.

Deserbit hæc vestigia in Christo, ex varijs capitibus Tertullianus l. de Idololatria. cap. 18. verbis illis. [Ile Dominus in humilitate & in nobilitate incessit domicilio incertus. Nā filia (inquit,) hominis non habet ubi caput suū collocet. Vestitus incultus. Neque enim dixisset, ecce qui teneris vestimentis, in domibus regum sunt. Vultu denique & aspectu inglorius, sicut ei Elalias pronuntiatur. Si potestatem quoque, nullam ne in suos, quidem exercuit, quibus lordido ministerio functus est: si Regem se denique fieri, concius lui regni, refugit, plenissimè dedit formam suis dicendo omni fastigio & suggestu, tam dignitas quam potestat. Quis enim magis his vīs fuisse, quam Dei filius? Quales & quanti, cum falsas produceret: qualis purpura de humeris eius floraret: quale aurum ex capite radiaret, nisi gloria facili alienam & sibi & suis iudicaret? Igitur quæ noluit reiecit; quæ reiecit, damnavit; quæ damnavit, in pompa Diaboli deputavit.]

314. Nec illa minus sapienter in hanc rē S. Basilius homil. de humilitate. [Vniuersam Domini dispensationē, ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cum infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed præsepio imponitur. Deinde in domicilio fabri & matris paupercula eniit, subditus matti & illius sposo. Docetur, audiens quorum non egebat, interrogans verò, & interrogando, admirabilem declarabat sapientiam. Subditur Ioanni, & baptismum suscipit à setuo Dominus. Nemini aduersoriorum reslit; neque inenarrabilem suam potestatem in quenquam vibrat; sed quasi poterioribus cedit, & potestat temporis, potentiam quam illa habebat permitit. Principibus Sacerdotum in forma rei sistit, ad Præsidem ducitur, & iudicium illius sustinet. Et cum posset calumniatores suos arguere, silencio tolerat illorum calumnias. Conspicit a seruis ac vilissimis pueris. Morti traditur, eique hominum iudicio turpisima. Ita hominem, omnia ab ipsa natuitate, ad mortem usque exercuerunt.]

Specialiter de ea humilitate, quam exhibuit Iacobus per annos 30, in hunc modum Philosophator S. Bernardus serm. 1. de Epiphany. [O humilitas Christi, quam confundit superbiam nostrę vanitatis! Panum aliquid scio, vel magis scire mihi videor, & iam silete non possum; impudenter me & imprudenter ingeneris & ostentans, promptulus ad loquendū, velox ad docendū, tardus ad audiendum. Et Christus cum tanto tempore silebat, cum seipsum abscondebat, nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui est vera gloria Patri? Vtique timebat, sed non sibi: nobis timebat ab illa, quibus nouerat esse timendum: nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat opere, sed instruebat opere: & quod postea docuit verbo, iam clamabat exemplo. *Discite a me, quia misericordia est in cordis vestris.* Nam de infancia Domini parum ali-

quid audio: ex tunc, iam usque ad hunc tricentum annum, nihil inuenio.] Ex his agnoscenda est humilitas Christi.

315. S. Chrysostomus hom. 7. in ad Philipp. videtur agnoscere Christi humilitatem, in eo quod homo factus, verbis illis. [Si homo homines lauit; non inanuit, non humiliavit seipsum. Si cum homo esset, non hoc tapuit, nimis esse se xqualem Deo; profecto non est cur laudetur. Nam cum quidem qui Deus sit, hominem fieri; magna humiliatio est; quāmque nolla oratio conquisit narrando queat. Eum vero, qui homo sit, humana facere; quæ tandem humiliatio?] Similia ex Augustino infra referam ex serm. 37. de diuersis. Et addendum est locus ex q. 80. & 83. circa illa verba ex c. 1. Ioan. & Verbum caro factum est. Cave tamen de assumptione humanitatis, id accipias. Ibi enim nullus actus humilitatis elicitus est. Non enim Deus qui non est capax actus humilitatis, ut est per se proprium, & dicitur notavit quod hoc S. Anselm. l. 1. cur Deus homo cap. 8. Neque ab humanitate Christi quæ non præfuit assumptioni, nec prius natura operata est, quām completa est, & in Verbo subsisteret. Illud ergo, *hominem fieri*, quod ex Chrysostomo adducbam, ut totus contextus clamat, idem est ac hominem se prodere opere *humiliari*, & *homini congruere*, non Deo, à quo aliena erat ea abiectione locutionis discipulatum, de qua ibi agit S. Chrysostomus.

Non dissimiliter accipiens est, qui aliquatenus similiiter locutus est, Gregorius Nyssenus orat. de beatitud. verbis illis. [Quoniam omnibus propemodum qui humana natura participes sunt, virtutum elationis quodammodo innatum est; idcirco Dominus hinc initium beatitudines exponendi facit, tanquam primordiale malum quoddam ex habitu nostro superbiam ejiciens, dum confundit, ut imitemur eum, qui sponte sua egenus fuit, qui verè beatus est: ut in quo possimus pro virili nostra parte assimilari; ex eo quod nostra voluntate egeni paupertatem secuti fuerimus, etiam beatitudinis cūmōnitionem attrahamus, & adsciamus. Hoc enim quisque sentiat, (inquit,) inter vos quid & in Christo Iesu: qui quā effigie in forma Dei, non rapido arbitriatu est, quod Deo pax & aequalis est: sed forma serui sumpta, seipsum exinanivit. Equis magis in Deo mendicā, quam forma serui: Quid in Regeretur vniuersum humilis, quam in communione inopis & mendicæ naturæ nostræ venisse? Rex regnabit, & Dominus dominabitur, sponte sua formam seruitatis induit. Index rerum vniuersalium, principibus tributariorum existit. Creature Dominus, in spelunca vefatur? Qui mundum vniuersum complexus est, non inuenit locum in diuersorio, sed in præsepio brutorum animalium abiicitur. Purus ille, humanæ naturæ fides non des: ac per omnem nostram mendicitudinem penetrans usque ad mortis progrederit experimentum. Videat voluntarium mendicitudinis modum. Vt morte gustar, iudex in iudicium ducitur; Dominus vita rerum vniuersalium, subiicitur iudicis decreo, supra mundanarum omnium copiarum rex, carnicum manus non repellit. Ad hoc (inquit) exemplum modus animi demissio tibi specter. Hec inquam, & si vis piam alibi similia leguntr, quibus Christi humilitas ex suscepione humana carnis celebretur, non sic accepta fuit, quasi revera suscepio carnis, fuisse actus virtutis illius moralis quam vocamus humilitatem. Id enim falsum est, ut p̄m̄: qui tamen ea fuit radix è qua tot humilia Christi opera prodierunt, tamen formaliter humilitas à Christo exhibetur, non in ea susceptione, cui Christus ipse non præcepit, sed in consequentibus operibus, qualia iam plerique attigimus, & superbum etiam actinę dōnnolla.

316. Humilitatem itaque prodidit in lapere Christus, in extero apparatu vniuerso, & nominatio in vestibus,

hos, ut bene considerat S. Chrysostomus hom. 8. 4. in Joan. Verbis illis. [Quod autem dixit, *desuper contextam*. Non simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quod non simpliciter homo esset Crucifixus, sed deliquerit habuerit diuinitatem. Alij dicunt, per illud genus vestis, Euangelistam historiam narrare. Nam in Palestina ex duabus pannis vestes contextunt. Quod significans Iohannes, inquit, *desuper contextam*. Quod mihi dicere videtur, ut vestimentorum vilitatem offendere. Nam quemadmodum in alijs omnibus, ita in habitu, vitem speciem præferebat.] Audi etiam de hac veste Iudorum Pelusioram 1. 1. epist. 7. 4. [Quod vestitus molles, & subtilitas, colorque elegans, religio, ac Deo grata exercitatio regulam minime ferunt. Theologum Ioannem interroga, Domini tunicanam deserventem; ac tibi dicet, *erat autem tunica tua inconsueta, desuper contexta per torum*; Qui autem vissus illius vilitatem ignorat? Ut qua Galileorum pueres vntur: apud quos etiam maximè humiliati vestis genus fieri solet, arte quadam, ut peccato, terra cum consumat.]

317. Quem vero nobis externa Christi abiectio comedat, quanquam ad fidem nostram firmitatem, & undique recte communiam certitudinem contulerit, quod non regio apparatur & exercitus septus in tenuis vissi, sed humili & pauper, obseruavit egregie S. Cyrillus 1. 6. in Iulia ad textum 11. his præter ceteris. [Quoniam autem vniuersorum opifex, sibi iuris hominem esse voluit, & in operibus propria guberni voluntate, ob hanc rationem, & valde recte, omnium Salvator Christo bene habere videbatur, persuasione potius & non coniectione necessitatis, homines a turpibus liberari pro quibus meliora potius degenerant, & ea per quæ verisimiliter meliores efficerent. Quod si gloria Regali ornatus, iniunctam habens portarem, præcipisset hominibus sibi credere, non ultra fructus cognitionis suissiter credere, sed potius necessitatem & inenitabilitum præceptorum; & suissiter fortassis sicut unus, qui humanis opinioneibus divinitatis gloria indigne honoratur. At quia tamquam nos ex nobis, modesto & submissu sensu vissus est, & ab humana gloria abstinuit, patim sapientissimis dominis, partim ineffabilibus diuinis miraculis, voluntario, & certò cognoscentes ad meliora transmisit, peccatum non ultra in mundo dispensatio, vituperator; in capro est, qui contra omnipotentem nungatur.]

Idem egregie prosequitur Theodosius Ancyranus tract. de Natali Salut. in Canc. Ephesi, verbis illis. [Natus creator aduenit, naturamque vietam erigere volens, adiutori; non terrens tamquam Deus, neque rotundus auditor percuens, neque nube circumamictus, & ignem in nube demonstrans, neque tubæ sono audientes terrens; sicut aliquando Iudicis apparuit, timorem inveniens in deuotis, nec concutens famulorum; sed gratia magis & bonitate euocans eum. Propterea non venit cum imperiali fastigio, nec obsequium dexit Archangelorum. Non monit Angelorum exercitus; non enim volebat petsequi tecendem, fugitum suorum legum; sed venit omnium Dominus in seru forma, paupertate circumamictus, ut venationem non effugaret. Incerto nascitur prædio, agrum in certum ad sarcinatorem eligens, paupercula patitur Virgine, per omnia paupera graditur, ut per eum modi ad salutem hominem venaretur: Nam si gloria stipatus fuisset, & divitiae mulier circumamictus accederet, dicerent vitiosi infideles; quoniam diuinitatum largitus, mutationem orbis terrarum fuisset operata si maximam Romanam elegisset civitatem, potentiam ciuitatis, mutationem orbis terrarum, putarent. Si filios fuisset imperans, potestati vilitatem adscriberent. Si legifactor factus fuisset filius, præcepis vilitatem adscriberent. Sed quid fecit? omnia paupera & vilia ele-

git omnia mediocria, & plutum obscura, ut diuinitas sola cognoscatur orbem transformatione terrarum, Propterea pauperculam elegit matrem, & pauperiorem patriam; egenus fit pecunias. Et hoc exponat tibi præfere: Cum enim non esset locutus, in quo Dominus reclinaretur, in præsepi ponitur; & fit opus immensum prophetarum, & optimam nuntiationem. In præsepi enim idem positus est, quia nuntiabat, quod etiam in irrationalibus notus fieret. Dei namque Verbum & Filius, ad semetipsum trahit, & diuines & pauperes, eloquentes & tardiloquos, cum paupertate vivens, & in præsepi iacens. Vide ergo quomodo terum indigentia, operatus est prophetiam; & pauperes eum qui propteros homo factus est, accessibilem vniuersis ostendit. Nullus enim metuens superbas Christi diuinitas, cardus fuit, nullum accedere ad eum, imperij celistudo proh bui; sed communis apparuit & pauper, semetipsum offerens omnibus ad salutem. In præsepi namque Dei proponitur Verbum per medium corpus; ut licentiam habeat rationalis & irrationalis, partipacare cibo salutis.]

318. Humilitas Christi, in despectione egregie emulcitur. Iuxta S. Augustinum in Psal. 3. 5. ad illud non veniat mihi pes superbie, sic enim scribit. [Quia nos superbia vulnerauerat, humilitas sanos fecit. Venit humilis Deus, ut à tanto superbia vulnera curaret hominem. Venit quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Comprehensus est à Iudeis, insultatum est ei. Audistis cum Evangelium legeretur, quid dixeront & cui dixerunt. Demonibus habes; & ille non dixit, demonium habet vos, quia vos in peccatis vestris estis; & Diabolus possidet corda vestra. Non hoc dixit, quod si diceret, verum diceret. Sed non erat tempus ut hoc diceret, ne non veritatem prædicare, sed maledictum reddere videtur. Dimisit quod audiret, quasi non audiret: Medicus enim erat, & phreneticum curare venerat. Quomodo medicus non curat quidquid audiat à phrenetico, sed quomodo conualecat, & fiat sanus phreneticus: nec si & pugnam ab illo accipiat, curat. Ille illi facit noua vulnera, ille veterem febreum sanat; sic & Dominus ad ægrotum venit, ad phreneticum venit, ut quicquid audiret, quicquid passus esset, contemneret; hoc ipso eos docens humilitatem: ut humilitate docti, sanarentur à superbia.] Docti sanè à Magistro humilitatis. (Sic enim ipse Augustinus tract. 2. 5. in Ioan. & aliquoties alibi Christum nominat.) qui factis primis deinde etiam verbo infigere studuit, quanti referentes hominis tam eximè virtutis exercitatio.

Humilitas sanè doctrinam commendauit sapientia & suo exemplo firmavit, Christus. Benè Autem tractatus de Pass. apud Bernardum cap. 17. [Videamus quantum in se itam virtutem, omnium virtutum Dominus commendauit. Primum verba eius attendentes ubi ait, dico a me, quia misericordia & humilitas corde, & vniuersitatis requiem animabus vestrum. Quid est magis bone optime Iesu? Numquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae in te reconditi, ut hoc singulariter doceas, quia misericordia & humilitas corde? Non doceas ut celi discantur fabricari, fieri miracula, motu suscitari, & cetera huiusmodi, sed quia misericordia & humilitas corde. Numquid tam magnum est, quod est parvum? Vtique, quia per hoc inuenitur requietus animabus. Quia enim alia est causa omnis laboris, & certaminis nostri, nisi ut inueniamus requiem animabus nostris? Brevis doctrina, brevis via demonstrata est. Dico hanc à Domino Iesu, qui misericordia est, & humilitas corde. Id est, vide, & quantum & quare humiliatus est ille, qui est excelsum super omnes gentes Dominus, & super celos gloria eius; & dico etiam quia tu es latu & cenis, & sic inuenies requiem anima tua.]

319. Porro quamvis vita Christi vniuersa, ingis exercitatio humilitatis fuerit, tamen extrema huius pars reliquias facile hac in parte superauit, quod idem

Aucto

Autor, ibidem versat latissimè Macarius idem non male hom. 26. hoc humiliatis exemplum homini proponit, expostulans de inflatione nostra post tantam Domini humilitatem in extremo prefertim vita actu. [Dominus ipse inquit,] quia via est, & Deus, cum non propter seipsum, sed propter te venerit, ut typus ac exemplum tibi fieret vniuersi boni; perpende in quantam humilitatem se abiecerit, forma ferui accepta, qui est Deus, Dei filius, Rex, filius regis; donans quidem ipse curativa pharmacas, sananque vulneratos; exterius tamen velut vnuus vulneratorum appacens. Ceterum ne despicias diuinam dignitatem, dum confidis illam exterius humiliacionem, ut similem nobis. Propter quem sic apparuit? Non propter seipsum. Perpende, ea hora, qua clamabant, crucifige, crucifige eum, ac populus concuprebat, quam humiliatus erat praे omnibus! Quidammodum in rebus exterius, si quis sit improbus, quem accepta sententia à magistrato, post hæc vniuersus populus execratur ac contemptui habet: sic quoque Dominus hora crucis, tamquam homo vitam cum morte commutaturus, vilipendebatur à Pharisæis. Quando rufus confuerunt in vultum eius, & imposuerant ei coronam spineam, & colaphis eum ceciderunt, quam non superauit humiliacionem! Scriptum enim est, dorsum meum dedi flagellariibus, nec auerti faciem meam à tui punitio confuentum, nec genas meas à percussiis. Quod si Deus, tantas contumelias, passionem, ac humiliacionem subiit, tu qui natura huius es, & moralis natura, quantumcumque humiliatus fueris, nihil, quod cum Domino tuo comparandum sit, feceris. Dens mi gratia seipsum humiliavit, tu vero cui gratia non demisisti te, sed extolleris, atque infolescis?]

321. Andi etiam Augustinum serm. 37. de divers. c. 3. [Apostolus dicit loquens de Christo; cum in forma Dei esset, non rapinam arbitriatus esset, esse aequalis Deo. Quanta Majestas! & dsemipsum existimans, firmam seru accipiens, in similitudinem hominum factus, & habens inuenitus vi homo: Quanta humilitas! Humiliauit se Christus: Habes, Christiane, quod teneas. Christus factus est obediens usque ad Incarnationem Verbi, usque ad participationem mortalitatis humanae, usque ad triuim diaboli tentationem, usque ad iritionem populi Iudeorum, usque ad spuma & viocula, usque ad alapas & flagella; si parum est, usque ad mortem: & si aliquid etiam de genere mortis addendum, mortem autem crucis. Habemus tale humiliatis exemplum, superbie medicamentum. Quid ergo intumescis, o homo? O pellis morticina, quid tenderis? o sanies fæida, quid inflatis? Anhelas, doles, astuas, quia tibi neficio quis fecit inioriam. Vnde tu flagitas vltionem, sitis aenti fauce vindictam. Nec prius ab intentione desistis, donec illa qui te læserat, vindiceris? Si Christianus es, expecta Regem tuum. Prius se vindicet Christus. Nondum enim vindicatus est, qui pro te tanta perpells est. Et vtrique illa Majestas, poset vel nihil perpeti, vel continuè vindicari. Sed cum esset in illo tanta potentia, id est fuit etiam tanta patientia, quia pro nobis est passus, relinquens nobis exemplum, & sequitur vestigia eius.]

320. Merito hæc extrema Christi humiliatis nostra superbie opponitur, quia humiliatem in Christi vniuersa vita splendidissime micantem, in ultima veluti periodo perstrinxisse reliquam vitam, certum est; vrobseruat S. Bernardus serm. de feria 4. hebdom. pœniten. com ait, hanc fuisse humiliatem sine exemplo: [Nempe in humiliatis iudicium eius sublatum est; cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falissima quæ sibi objicabantur crimina responderet. Vidiimus, (inquit) eum, & non erat ei affectus. Non speciosum formam praे filii hominum, sed opprobrium hominum, & tanquam leprosum, nouissimum in vitorum, planè vicum dolorum, à Deo percussum & humiliatum: ita ut nullus esse ei species neque decor, & nouissimum! o altissimum! o humilem, & sublimem, o opprobrium hominum, & gloriam Angelorum! Nemo illo sublimior; nemo humiliior. Denique sputis illius est, opprobriis satutus est, morte turpissima condemnatus est, cum sceleratus depuratus est. Nihil me merebatur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum; in quo tam est ultra modum? sicut est patientia singularis, sic & humilitas mirabilis, vtrique sine exemplo.]

Eadem ex causa Petrus Blefensius tract. de Transfig. Ita interpretatur quod Luce 9. dicitur, Mosem & Eliam locutos cum Christo esse, de excusa; hoc est de passione & morte, quæ id est excessus metit diei protest, quod omne genus humilitatis excedat. Conicit S. Bernardus sic scribens hom. de canticis in Emaus, [Verè Domine nimis excessisti: quia cum sis splendor paternæ gloria, & figura substantiae eius, & cum sis Dominus Maiestatis, clementibus elementis, & cæluminatibus obscuratis, & stupentibus Angelis, pati dignatus es tormentum abiectionis pallioris. Verè fuit excessus tormentum abiectionis pallioris. Verè cum dedisti vellentibus genas tuas, cum faciem tuam non avertisti, ab increpantibus & conspuitibus, quando cum iniquis es depuratus.]

321. Quod Lucas refert Mosem & Eliam cu Christo agentes, locutos esse excessum, Grace est ¹⁶⁷⁰ karis ¹⁶⁷⁰ ego or. Logebantur Exodus iiii, id est mortem, Quæ mihi loquendi ratio reuocat in mentem illud fidei & quæ ac utiliter a Nysseno notatum hom. 4. in Eccles. Nenpe volunt Deum, ex ipsa serie facorum librorum, coruque titulis, admonere, egesum à vita subiici in ingeñuus in hanc vitam; sicut Genesim, lequitur Exodus. Nec dissimiliter ingenium exercit Petrus Damiani serm. 19. qui est de S. Anchimo, post S. Augustinum 12. contra Faust. cap. 32. cum dixit, plurimum recenseri Legem, cum Iudices, postrem Reges, quia prout legem levioriter iudicabimur, & regnum vel alesqueum, vel amitteremus. Sed hoc in presentia dimisso, vides, Exodus cuius est mentio Luce 9. continere excessum humiliatis Christi, quem extrema eius vita exhibuit. Eiusdem Blefensii serm. 1. est pia illa extrema Christi vita cum melle comparatio, quod mellis quicquid feculentum est, suclum esates dulcissimum verò subdas.

Lotionem pedum discipulorum, tam adhibuit, & inter eos Iudam non omisit, ut probant c. 9. Operis de Iuda num. 21. Hec quanta fuerit humiliatis fundio, ibidem dixi num. 20. quibus nunc addo S. Augustinum locum ex I. de S. Virginit. c. 32. [Iam vero quod exodus ad passionem, lauit pedes discipulorum, monuitque aperifissimè, ut hoc sacerdentes condiscipulis atque conservis, quod eis fecisset Magister & Dominus, quantum commendauit humiliatis: cui commendauit etiam illud tempus elegit, quo eum proximè moriturum cum magno desiderio, contubuerunt; hoc vtrique præcipue memoria retenturi, quod Magister imitandum, vltimum demonstrasset. At ille, hoc facie: quod vtrique potuit & alijs ante diebus, quibus cum eis fuerat conuersatus: quod si fieret, hoc ipsum quidem traheretur sed vtrique non sic acciperetur.]

322. Eodem vita sua extremo tempore, Sacramentum corporis & sanguinis sui, in cibum ac porum animalium nostrorum instituit Christus; in quo mysterio quanta prodatur humiliatis, accipe ex D. Augustino conc. 1. in Psalm. 33. [Notum est, Dominus noster Iesus Christus, in corpore & sanguine suo voluit esse salvum nostrum. Vnde autem commendauit corpus & sanguinem suum? De humiliatis sua. Nisi enim esset humiliatis, nec manducator, nec biberetur. Relipce ait, dinem ipsius: In principio eras Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus semper virgines, sed manducant Angeli, manducant sapientia Virtutes.

ites, manducant cœlestes Spiritus, & manducant, & saginunt, & integrum manet quod eos satiat & lætitat. Quis autem homo posset ad illum cibum? Unde eos tam idoneum illi cibo? Opterebat ergo ut mensa illa laeticeret & ad parvulos perueniret. Unde autem sit cibus lac? Unde cibus in lac conuertitur, nisi per carnem traiaciat? Nam mater hoc facit; quod manducat mater, hoc manducat infans. Sed quia minoris idoneus est infans qui pane veletur, ipsum panem mater incarnat, & per humilitatem mammæ, & lacis suam de ipso pane pascit infans. Quomodo ergo de ipso pane pauci nos sapientiæ Dei? Quia Verbum caro factum est, & habitat in nobis. Vide te ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducavit homo, ut scriptum est: *panem celi dedit eis, panem Angelorum manducavit homo*: id est Verbum illud quo pascuntur Angeli sempiterni, quod est æquale patri, manducavit homo quia cum in forma Dei esset, non rapinam arrogavit esse aequalem Deo. Saginatur ergo illo Angelis. Sed semetipsum exinanivit, ut manducaret panem Angelorum homo; formam fersi accipiens in similitudinem factus & habuit inuenitus ut homo: humiliatus se, factus obediens usque ad mortem, mortem cum cruci, ut iam de cruce commendaretur nobis & sanguis Domini. Nouum sacrificium, quia munus vulum suum coram Abimelech.

Et inferius explicans quod de Davide 1. Reg. 21. scriptum reuelat ferebatur in manibus suis, & preuidebat ad ofia portæ, & saliuæ decurrebat super barbam eius, sic etiam. Hoc verè fratres quomodo possit fieri in homine, quia intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manus aliorum potest portari homo, manus suis nemo portatur. Quomodo intelligitur in ipso David secundum literam non inuenimus, in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: *hic est corpus meum*. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Ipsa est humilitas Domini nostri Iesu Christi, ista multum commendatur hominibus. Ad ipsam nos habent fratres, ut vinamus; id est, humilitatem eius imitemur, & percutiamus Goliam, & tenentes Christum, vincamus superbiam. Procidebat enim ad ostium portæ. Quid est procidebat? Ad humilitatem se ipse deiecit. Quid est ad ofia portæ? Ad initium fidei, quo fali efficiuntur. Nemo enim incipit nisi ab initio fidei, sicut dicitur in Cantico Cantorum, *venies & perrras, ab initio fidei*. Perueniunt sumus facie ad faciem, sicut scriptum est, *dilecti mi fili Dei sumus & nondum apparuit quid erimus*. Scimus quia cum apparuerit, similes erimus, quia vidimus eum sicut est. Videbimus. Quia? Cùm ista transferint. Audi etiam Paulum Apostolum, vidimus nunc per speculum in angitate, tunc autem facie ad faciem. Antequam ergo videamus facie ad faciem Verbum quod vident Angelis, opus nubis est adhuc offiis portæ ad quæ proicit Dominus, humilians se ritequæ ad mortem. Quid est quod Saliuæ decurrebant super barbam eius? Innocens enim, immuauit vultum suum coram Abimelech, vel Achis, & dimisit eum & abiit. Non intelligentes dimisit. Ad quos abiit? Ad gentes. Ego nos intelligamus quod ipsi non poterant. Decurrebant super barbam David Saliuæ. Quid sunt saliuæ? Quæ verba infantilia. Saliuæ enim currunt infantibus. Nonne erant tamquam infantilia verba, manducate carnem meam & bibite sanguineum meum? Sed ista infantilia verba, tegebant virtutem ipsius. Virtus enim in barba intelligitur. Saliuæ igitur decurrentes super barbam eius, quid sunt nisi verba infirma, virtutem eius tegentia? Approbat hanc Augustini allegoriam de Christo in Eucharistia humili, Prosper de promiss. part. 2. cap. 25. Alibi sic scribit idem Augustinus. Unde commendavit Dominus corpus & sanguinem suum? Unde nisi de humilitate sua? nisi enim esset humili,

nec manducaret nec biberetur. Ita ille serm. 1. 27. de temp. Qui etiam serm. 46. de divers. cap. 3. 2. appellat Eucharistiam mysterium humilitatis Domini.

323. Ex humilitate in eo extremæ vita tempore prodita, Origenes lib. 2. contra Celum sub initium, demonstrat mendacissimè à Celio ipso aliisque fanaticis Ethnicis, impingi potuisse Christo, dicam arrogantia. [Profetant verò (inquit) vbi vel in speciem arroganter dictum à Iesu aliquid inueniatur. Quomodo enim arrogans haberi potest, qui sic loquitur, *Dicite à me, quia misericordia sum & humilitas corde, & inuenientis requiem animabus vestris*. Aut quomodo arrogans est, qui post exponam coram discipulis vestre deposita, accinctus lincteo, & aqua in peluum indita, lata pedes singulis, & eos præbere nolentem obingat: nisi lauero te, non habebis partem mecum. Aut quomodo arrogans, qui dicit Ego autem inter vos non fuis, sicut recubens, sed ministrans?]

Liquer rectè scriptum esse à Petro Bleensi serm. de S. Iacobo in fine. [Quoniam humili humilior fui Christus. Et serm. 33. Tanta sanè fuit humilitas Salvatoris, ut quasi videretur respondere ipsius Maiestati: Quia fuit erat filii Dei incomprehensibilis Maiestas, ita fuit in hominis filio inestimabilis humilitas. Cùm enim esset in hunc Patris, inclinavit cœlos, & descendit, formam serui accipiens; de pauperecula virgine pauperior natus, satisatus opprobriis, morte latronum condemnatus, & cum obijisset, lanceatus.]

324. Hæc est Christus, in vita & in morte, humilitas summa & incomprehensibilis. [Dignum est (inquit S. Bernardus serm. 4. in vigil. natu. Dom.) ut, & modestia nostra nota sit, sicut Domini Dei nostri modestia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quam ut immoderata agat homo, conscientia infirmatis, quandoquidem apparuit inter homines modestus, Dominus Maiestatis: *dicite, (inquit,) à me quia misericordia sum & humilitas corde*, ut possit etiam modestia vestra innotescere ceteris.] Et serm. 1. in natu. Domini. [Obsecro proinde & plurimum rogo, fratres, non patiamini sine causa tam pretiosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestra. Studere humilitati, quæ fundatum est, custodire virtutem. Se cœtum illam, quæ sola potest saluare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid derectandum amplius, quid gravius puniendum, quam ut videns Deum cœli, parvulum factum, ultra apponat homo magnificare se super terram? Intollerabilis impudentia est, ut vbi se se exinanuit Maiestas, vermiculus imploratur, & intrusus est.]

325. Idcirco sane humiliari voluit Christus, (ut philosophatus Autur sermonis de ablut. pedium apud Cyprianum,) ut erigens se contra Deum, confundatur superbia hominum; & ad humiliatorem Dei, nouerit de se humili sapere locum. Optimè S. Augustinus in Psal. 18. v. 14. vbi tractans illud emundabor à delicto maxime aut ut ipse legit magno, percontatus quod sit illud delictum, respondet sibi. [Delictum magnum, arbitror esse superbiam. Hoc fortassis & aliter significatum est in eo quod ait, & emundabor à delicto magno. Quæratis quæ magnum si hoc delictum, quod deiecit Angelum, quod ex Angelo fecit Diabolum, eique in æternum interclusum regnum celorum? Magnum hoc delictum est, & caput atque causa omnium delictorum, scriptum est enim: *Initium peccati omnis superbia*. Et ne quasi leue aliquid contemnas. Initium, (inquit) superbia bonum apostolat re à Deo. Non leue malum est hoc vitium, fratres mei. Hunc vitium in his personis, quas videris amplas, displices humilitas Christiana. Propter hoc vitium deditgantur colla subdere iugo Christi, obligari aetius iugo peccati. Nō enim seruire eis contingit, nam volunt seruire, sed eis expedit seruire. Nolendo seruire nihil aliud agunt, quam ut bono Domino non seruant, non ut omnino non seruant quia qui noluerit seruit.

seruire caritati, necesse est ut seruiat iniquitati. Ab hoc virtuio quod est caput omnium vinarum, quia inde cetera virtus nata sunt, facta est apostasia a Deo eunte anima in tenebras, & male venie liber arbitrio: peccatis etiam ceteris consecutis, ut & substantiam suam dissiparet cum meretricibus, viuens prodige, & per egestatem hieret pastor porcos qui erat locus Angelorum. Propter hoc vitium, propter hoc magnum superbiam peccatum, Deus humilis venit. Hec causa hoc peccatum magnum, iste ingens mortuus animatum, omnipotentem medicum de celo deduxit, vñque ad formam serui humiliavit, contumelij egit, ligno suspendit, ut per salutem canta medicina cunetur hic tumor. Iam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus.

326. Non est omittendus studiissimus humiliatus, qui cum aliis (exquisitissime) tum egregie plane in eam rem dixerit. S. Paulinus epist. 21. loco aureis notis excelsi digno. [In causa rati huius consilij, & muneris, animaduertere ipsius lumen est qui nos illuminat a montibus eternis: in quos oculis alleuatis videamus, iesum nos, quibus perieramus itineribus inventos; rursus ex arbore, rursus ex Virgine; sed non rursus superbia praecepitandi verum a contrario humiliatus redditur. Nam idcirco Rex gloria & Dominus maiestatis exanimiuit, formam serui accipiens; & inuisibilis magnitudinem suam, visibili abiectioe contexit, ut nos veteri illo male conceperat arroganti morbo, foris altos, intus obtritus, in formam sublimitatis sua, per formulam nostram in se humiliatus attolleret. In hoc enim operatus est, & operatus quotidie bonus Dominus, ut diuinae conformatioe gloriae consequamur, si nosti in Christo conformatioe exemplum sequamur, cognoscentes in altissimi moderatione, temperatum natura nostra modum; ut supra nos ipsius gratia prouehamur, si iuxta nos, nostri memores ambulemus. Ad quam nos mensuram, propheticus ille de Numeris sermo componit, quo dicitur; *declinabimus dextris neque sinistris, sed regali via ibimus.* Quod nobis Christus est, mediator Dei & hominum, inter diuina & humana tempore, & ad regnum suum regali via ducens; ut corde humiles, opere sublimes, à sinistris, id est peccatis quae in morte trahunt, alleuemur, & à dextris nimis, id est presumptione superba, humiliatus lege renocatis, teneamus salubrem mediocritatem; ne aut oculos nostros declinantes in terram, comparemusr inuentis, quibus non est intellectus: aut aliora nobis scrutantes, evanescamus in cogitationibus nostris. Itaque non altera sapientes, sed humilius consentientes, in mensura qua mentitur nobis Dominus, nosmetipso metuntur.]

Illustrissime plane, sed fuisse quam ut hic adscipitur, ex humilitate Christi, omnibus malis nostris medicinam eruit, & vigorem ad omnes virtutes infert. Marcus Eremita de preceptis salutis.

327. Quod vero est consideratione dignissimum, Christus ita fuit humilius, & cotam se abiectissimus, ut tamen simul esset summus. Imo inde maximè crebat eius humilitas. Coniugium illud deprehensionis & celsitudinis, egregie in Christo expressi Galfridus tractans illud ex c. 1. *Elaie erit mons dominus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes.* Sic enim scribit, monstrans Christum fuisse simul valem, & montem. [In die illa erit mons Domini Domini preparatus in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes &c. Sed quomodo fluent ad montem? Non enim solent sursum vergere fluidas deorsum. *Inter medium montium pertransibunt aqua ut sanctus David.* Sed mons iste preparatus in vertice montium, omnibus quoque vallibus humilior erat. Alioquin quomodo ascenderent Angeli, & descendentes super filium hominis, viderentur. Erat quidem mons preparatus in vertice montium,

intra illud, qui de celo venit, super omnes est. Sed nihilominus operebat humilitatis doctorem, docendis descendis, nihilominus condescendis in montem: quoniam qui se humiliat, exaltabitur. Denique baptizatus est in Iordan, cuius nomen interpretatur *deconfusio* rum; descendit, ut exalteatur.]

328. Mirum porrò esse non posst, Christum humiliatus praesertim exempla signare hominibus voluisse, quos nosset contuuisse per superbiam, cui ut mederetur, ad nos veniebat, ut S. Augustinus egregie obseruavit tract. 25. in Ioan. ad illud *descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam.* [Vnde (inquit) abundat, iniquitas? Per superbiam. Cura superbiam, & nulla erit iniquitas. Ut ergo causa omnium mortuorum curatur, id est, superbiam, defecit & humilius factus est filius Dei. Quid superbis homo? Filius Dei propter te humilius factus est. Pudet te fortalebit, imitari humiliem hominem; saltem imitare humiliem Deum. Venit filius Dei in hominem & humilius factus est. Præcipitur tibi ut sis humilius, non tibi præcipitur ut ex homine sis pecus. Ille Deus, factus est homo: Tu homo cognosce quia es homo. Tota humiliitas tua est, ut cognoscas te. Ergo quia humiliatus docet Deus, dixit; non veni facere voluntatem tuam, sed eius voluntatem qui misit me. Hec & commendatio humiliatus est. Superbia quippe ut voluntatem suam, humiliatus facit voluntatem Dei. Ideo qui ad me venire, non eiciam eum foras. Quare? Quia non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Humilis veni, humiliatus docere veni: qui ad me venit, incorporatur mihi: qui ad me venit, humilius fit: qui mihi adharet, humilius erit, quia non facit voluntatem suam, sed Dei: & ideo non eicietur foras, quia cum superbis esset, eicus est foras.]

Idem 1. de fide & symbolo c. 4. sic scribit. [Sapientia quæ de Deo genita est, dignata est etiam in hominibus creari. Quo pertinet illud, *Domini creatus me in principio via um suarum.* Via: um enim eius principium & caput Ecclesia, est Christus homine induens, per quem vivendi exemplum nobis datur. Hec est via certa qua perennius ad Deum. Non enim redire possumus, nisi humiliitate, qui superbia lapsi sumus, hoc dictum est prima nostra creatura, *gastare & tristitia tanquam Dy.* Huius igitur humiliatus exemplum, id est via qua redendum fuit, ipse reparator noster in se demonstrare dignatus est. Qui non rapinam arbitratus est, esse leæqualem Deo, sed semetipsum evanescere formam serui accipiens, ut crearetur homo in principio viarum eius, Verbum per quod facta sunt omnia.] Merito itaque apparuit Christus humiliatus, & velox quidem Augustinus serm. 74. de temp. factus est. *Autor humiliatus, repressor turorū, modicus Deus.* Rurisque 1. de sancta virginit. cap. 31. vocat Christum doctorem humiliatus: & inde per sequentia capita, docentes Christi vitam, quantum ei humiliatus placuerit, demonstrat.

329. Concludo cum eodem Augustino hom. 4. ex 50. [Iam videte fratres, si amplius agerare debet genus humanum, accepta tanta medicina: Iam humilius Deus, & adhuc superbis homo?] Argumentum hinc optimè aduersus superbos, composita Christi humiliata, cum Sarante typho S. Gregor. 3. p. pastor. admodum. 1. 8. & optimè 1. 5. registri Epistola 38. indict. 14. in medio, his præter cetera. [Per semetipsum veritas dicit; omnis qui se exaltat, humiliabitur. Quia ut nos ad viam vitæ per humiliariem reduceret, in semetipsum dignata est, quod nos admonet demonstrare; dicens, discite a me, quia misit sum, & humiliis corde. Ad hoc namque unigenitus Dei filius, formam infirmitatis nostra suscepit; ad hoc invisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit; ad hoc contumeliam in Iudea,

tria, illusionum probra, passionum tormenta toleravit
ut imperium non esse hominem humiliis doceret Deus.
Quia igitur humilitatis est virtus, propter quam so-
lam veraciter edendum, is qui sine astimatione ma-
gus est, usque ad passionem mortis factus est parvus.]

Omnem Christi amicum esse humiliatis amato-
rem, ex vnueris hac doctrina, sic colligit Richardus
Videlicet. c. 14. in Cant. Animam humiliat amor Christi,
qui pro ipsa humiliatis est. Humiliat amor ipsius
virtutis, quam ideo amplectitor, quia Christus specia-
liter hanc amavit & habuit. Unde & singulariter virtus
Christi dicta est: Placent ei omnia humilia, quia in-
tellegit hac esse sublimia: scit enim quia mox ut humili-
tus exaltatur, quia Christo assimiliatur qui mi-
nus (id est humilius) erat in regno celorum; id
est in praesenti Ecclesia, cum esset magnus & Altissimus.
Spiritus Christi qui hanc accedit ad illius amo-
rem, iustituit etiam ad illius humiliatem, quo quan-
tum plena est, cunctum abiecta esse eligit; quamque
bene est, tam pauper est Spiritu. Neque enim potest,
quod Spiritum Christi habet, non amare quod Christus
amet & habet. Tantaque est conuenientia amoris Christi
& humiliatis, ut qui alterum horum habuerit, alterum
non possit habere propter: & quantum ha-
bent unum, tantum habent alterum, ut si vere amas,
te si humiliis, & si minus sis humiliis, minus amare
concuras.]

Ceterum (ut hoc obiter addam,) Fredegisus Abbas
et eo quod Christus summe humilius, non posset se
prosternere agnoscere, erratumve aliquod suum pro-
ficeret, inferebat neminem vere humiliem abiecta de le-
gentie, aut peccasse se indubie sentire debere. D. Spati-
us lumen quamvis per se obiam, inter Christum
& que nos aliam tametsi humiliem, prosequitur
la. Agobardus opus. contra Fredegisum, ad primam
eius dubitationem.

Christi virtutum collectio, & fructus ex eis.

330. Longiore circa Christi virtutes explicatione
tempore breviusq[ue] insigni quo S. Basilius in con-
fir. Monast. cap. 5. vñum doctrinae de virtutibus Christi
propositum. [Ad ipsum iam (inquit) liberatoris no-
strae vice institutum pergimus, quod mortali in corpo-
re ab ipso fecerat, omnibus quicunque pietatem in
vita coegerent, virtutis exemplar, ac pictura veluti
prob expessam effigiem quandam proponit: Vnde
condi lineamentis eius inspectis, cum nulla in parte
proposito ipsi exemplari imitatione declinarent, si-
mile inde protyle quisque in vitam suam exemplum
transferat. Nam quod vitam suam liberator noster
magisq[ue] viuendi ritus omnibus ipsi obtemperare
volentibus exemplar proponeret, ipsum audi, hoc aper-
tissime dicentesi quis mihi ministri, me sequatur, (in-
quit.) Quibus verbis nequaquam affectionem eam
ille significat, quod corporis sit (quando qui hoc facere
possit, reperire nemo, cum quadam corpus pertinet,
Dominus in celo nunc esse intelligatur;) sed acerri-
mum, quantum fieri possit, vita ipsius instrutorum
imitationem. Quia igitur vita fuit Liberatoris nostri:
Quam ille, dum hic inter nos versarevit vita rationem
fugere est? Peccatum quidem non fecit.

En igitur quomodo ex Christi virtutibus veluti flo-
ribus confluxat, conflatum est vnguentum illud suaveol-
entissimum, quo celum & terra perfusa sunt, & bonæ
animes, tracte in odorem vnguentorum. [Virtutes
eum divinum collata, (ait Petrus Damiani ferm, de
S. Magdalena) & in mortali cogitationis, pistillo
diligentissime meditationis intrite, & exultationis
vero superfluo, suffuso igne iustitiae, & humiliatis
abeno decolor, vnguentum faciunt & odore & virtute
mirabile.] De odoratissimo hoc vnguento sic habe-
t. Dionysius in Eccles. hictar. cap. 4. parte 3. [Scimus
Joseph. Raynaldi Christus.

augustissimum Iesum supersubstantialiter odorem esse,
intellectuale nostrum, spiritualibus distributionibus
divina voluptate repletum. Si enim carnalium odora-
mentorum perceptio, suaviter foveat ac nutrit magna cu
voluptate, natum nostrarum indicum, modò illabe-
factum adit atque ad odores in commixtione respon-
dens rationabiliter dixerit quispiam, spirituales etiam
virtutes nostras nulla ratione ad deteriora vergentes,
naturali vigore iudicij nostri, secundum divina ope-
rationis modos, congruamque ad eum animi con-
versionem, ad perceptionem diuini odoris euadere, ac
sacra voluptate & pabulo diuinore repleri. Ipsa itaque
vnguenti compositione mystica, (ut ea interim forme-
mus, quæ formam nequaque admittunt,) ipsum no-
bis pingit Iesum, principalem, scilicet diuinorum o-
dorum opulentiam, factis proportionibus in augustissi-
ma quæque spiritualium diuinos vapores immixtum
in quibus Spiritus suavitatem affecti, factisque per-
ceptionibus pleni, spirituali vñuntur alimonia, odora-
tis distributionibus ad ipsorum intellectuale diuina
participatione subeuntibus.] S. Ambros. l. 3. de Virgin.
sub medium & S. Bernardus leym. 1. in capite ieiunij, de
Christi fragrantia ob charismata virtutum omnium
diuinitus in eam congeta, fragrantissime differunt,

Simus & nos, Christi bonus odor. Quod ut acci-
dat, suaveolentissimis virtutum eius vnguentis per-
fundamur; [Nam equidem (inquit Theodorus Stu-
dita serm. 6. cœchi.) Christi fragrantia esse qui virtu-
tem comparat, restatur Apostolus in hæc verba, Christi
bonus odor sumus Deo, in ijs qui filii sumus, & in ijs qui pe-
reunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor
vita in vitam. Iam illud quoque ad hæc dicere est Adam
ante transgressionem, Deo fragrantiam fuisse,
incorruptam & immortalitatem inactum, vacantem
que coelestibus spectaculis, qui prati instar floridi ac-
que redolentes, pomarii incoleret, spirans virtutes.
Quia & Iacob Patriarcha in Iacob filio fragrantiam
odoratus, ait: ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus; odore scilicet spiritualiter percepero.
Quamobrem, fratres spremus nos quoque fragran-
tiam spiritalem, quam virtutum compositione sibi quis-
que molatur, seu vnguentarius verè optimus. Hoc
felix vnguentum est, hoc Deo incandum; hoc Ange-
los pellicet, arect demones; hoc vnguento feminæ
Christum penè sunt assecatae, secundum cantorum
carmen hoc enimvero & nos assecemur quoque fin-
cerè:] De confiando è Christians virtutibus thy-
miamate odoratissimo, pulch' S. Nilus præludio ad
150. capita de Oratione.

C A P V T VI.

Depulso defectuum nostratum, ab humana vo-
luntate Christi Domini: ubi de eius impe-
cantia, & impeccabilitate, libertatem bene-
exequendi actus præceptos, non excludente.

331. Def. Et clavis qui voluntates nostras communicat,
& à quo solo, aut per ordinem ad quem so-
lum, propriè turpamur & deformes reddimur, est
actuale peccatum, ut plenius prosequitur in Mor. dist. 4.
num. 402. Quare de peccato & ijs quæ cum eo ita ne-
scuntur, ut virulentiam eius quoquomodo redolant,
& voluntatem inexpurgabiliter dehonestent, à Christi
voluntate ablegandis, satagendum est.

An Christis capax defectuum perfectionis.

Legi qui non minus quam peccatum pugnare cum
Christi dignitate censeret, defectum quemcunque: ita
ut Christus non plus potuerit à minima divine vo-
luntatis infestatione per defectum perfectionis, quam

Y y ab